

EPOHA ZDRAVLJA

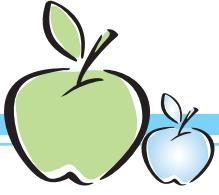

BROJ 2 GODINA I ZAGREB, SRPANJ 2005.

HRVATSKA MREŽA ZDRAVIH GRADOVA

Gdje nema vizije, ljudi stradavaju

ŠKOLE DEMOKRACIJE – VIJEĆA MLADIH

I što oni znače Hrvatskoj mreži Zdravih gradova

Podrška razvoju civilnog društva i stvaranje kulture dijaloga predstavljaju jedan od vodećih ciljeva projekta Zdravi grad, lokalno, nacionalno i međunarodno. Jačanje nevladinog sektora, ospozobljavanje različitih grupa u populaciji da artikuliraju svoje zahtjeve te njihovo aktivno uključivanje u proces odbira prioriteta i realizaciju projekta Zdravi grad, ključ je uspješnosti projekta na lokalnoj razini. Djeca i mladi prepoznati su kao posebno značajna grupa od strane svih postojećih projekata Zdravi grad u Hrvatskoj, i u Europi. Njima se često, kroz projektne aktivnosti, posvećuje značajna pažnja, no pri tom ih se najčešće stavlja u pasivnu ulogu, ulogu primaoca usluga, a ne aktivnu, ulogu partnera u odabiru i kreiranju programa.

Ono što najčešće svraća pozornost društva na mlade su konzekvence njihovog društveno neprihvatljivog ponašanja. Često se kao vodeći problemi mladih ističu ovisnost o psiho-aktivnim sredstvima, neumjereni pijenje, pušenje, asocijalno ponašanje, vandalizam, nasilje, promiskuitet i slično. Stvara se nerealno crna slika »naše budućnosti« i potiče kreiranje i ponuda programa »Borbe protiv....«.

Već sredinom devedesetih dio je hrvatskih projektnih gradova prihvatio strategiju pozitivnog, partnerskog pristupa mladima, otvorivši prostor za njihovo kreativno i konstruktivno izražavanje kroz klubove mladih, dramske, likovne, modne radionice, radionice vlastitog rasta i razvoja i sl. (Čakovec, Dubrovnik, Labin, Metković, Opatija, Osijek, Poreč, Pula, Rijeka, Sisak, Slavonski Brod, Split, Vinkovci, Zagreb). Navedeni programi su u nekim od ovih gradova vezani uz ili nadopunjeni djelovanjem institucionalnih programa koji »pozitivno« prate odrastanje, kao npr. eko vrtićima, športskim vrtićima, vrtićima koji njeguju etnografsku tradiciju kraja, vrtićima koji rade na zbljižavanju roditelja, djece i ustanove, s Kvalitetnim školama, Školama koje promiču zdravlje i Školama demokracije. U nekim je gradovima lokalna uprava spremno iskazala svoju podršku radu Klubova »Malih vijećnika«, no do 2001. go-

dine malo ih je bilo spremno otići i korak dalje, tj. pomoći u osnivanju i osmišljavanju rada Vijeća mladih.

Prije osam godina, kada je u okviru Motovunske ljetne škole unapređenja zdravlja otpočela suradnja gradova na provođenju

Definicija zdravlja Svjetske zdravstvene organizacije kaže da je zdravlje stanje potpunog tjelesnog, duševnog i socijalnog blagostanja, a ne samo odsustvo bolesti i iznemoglosti. Pokušavajući operacionalizirati ovu definiciju zdravlja istraživači su našli načina kako mjeriti fizičko i duševno zdravlje i pojedinca i zajednica, no socijalno zdravlje i nadalje ostaje najproblematičnije definirano u "trilogiji zdravlja". Danas smatramo da je socijalno zdrava zajednica ona koja dostatno ulaže u matriks socijalnih jedinica (subsistema) koje omogućavaju participaciju, tj. ona koja je sposobna oformiti ili ojačati strukturalne mogućnosti socijalne participacije svojih članova. Razina do koje se zajednica angažira u efektivnoj akciji rješavanja problema ili unapređenja zdravlja (stvaranje preduvjeta za zdravlje) već je sama po sebi pokazatelj socijalnog zdravlja.

programa edukacije mladih za demokratsko građanstvo, svoju smo viziju iskazali i kroz naziv tečaja: »Škole demokracije – Vijeća mladih«. Naša je vizija, doduše, išla i dalje: Škole demokracije – Vijeća mladih – Mini parlament, no tada ovo posljednje stvarno nije djelovalo dostižno. Sam naziv projekta govorio je o tome kako ga želimo postupno graditi, u tri etape, svakako – na temelju pozitivnih, dotadašnjih iskustava hrvatskih i europskih gradova.

Prvi je cilj bio razviti model Škola demokracije, tj. srednjim školama »dodijeliti«, uz sve

postojeće, još jednu ulogu: jačanje mladih. Što to znači? Pa, edukacijom iz demokracije, učenjem socijalnih vještina, vještina komunikacije, kulture dijaloga, radom na predrasudama, boljem poznavanju i korištenju mehanizama demokratskog društva, odnosno mogućnostima korištenja legalnog sustava u ostvarivanju svojih prava, ospozobiti mlade da znaju artikulirati svoje zahtjeve prema lokalnoj zajednici. No da bi krug bio potpun, a energija i entuzijazam mladosti kreativno utrošeni, trebalo je mladima i omogućiti da postanu aktivni sudionici društvenih procesa u vlastitoj sredini. Tu, sada, dolaze Vijeća mladih.

Osnivanjem Vijeća mladih, razmišljali smo, uspostaviti će se dodatni mehanizam koji će povećati mogućnost utjecaja mladih, kao grupe od posebnog društvenog interesa, na procese donošenja odluka i provođenje programa razvoja zajednice na lokalnoj razini. Osnivanjem Vijeća mladih ovaj segment populacije dobiva mogućnost izravne komunikacije s gradskim djelatnicima, te priliku

za neposrednije učešće u odlučivanju, osmišljavanju i u realizaciji projekta. Dobivajući poziciju partnera, mladi dobivaju veću moć u odlučivanju, ali i veću odgovornost u provođenju programa.

Dakle, drugi je cilj projekta bio, donekle paralelno, raditi na senzibiliziranju gradskih uprava da grade partnerski odnos s mladima. Formiranjem Vijeća mladih, kao svojih stalnih savjetodavnih tijela, gradske su uprave otvorile izravni kanal komuniciranja s mladima koji im omogućuje adekvatniju procjenu potreba mladih i najprimjerjeniju

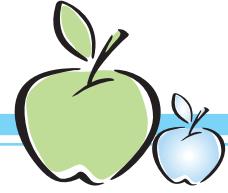
Glavna urednica
Dr. sc. Selma Šogorić ssogoric@snz.hr

Odgovorni urednik
Duško Popović popovicdj@yahoo.com

Izvršni urednik
Nenad Goll nenad@goll.hr
Grafičko oblikovanje
Iva Kujundžić; Ana Perišin

Redakcija: Škola narodnog zdravlja
»Andrija Štampar«, Rockfellerova 4, 10000 Zagreb, telefon 4566 996 telefax 4590 275
List izlazi periodično. Rukopise i fotografije ne vraćamo. Glasilo je otvoreno za suradnju. Prilozi se ne honoriraju.

Priprema i tisak
VJESNIK d.d.
Naklada 10.000 primjeraka

alokaciju resursa namijenjenih zadovoljavanju potreba mladih. Vodeći se savjetom »iz prve ruke« sredstva će biti najučinkovitije utrošena i to na način da najbolje odgovore stvarnim (a ne od odraslih nametnutim) potrebama mladih.

Šest godina (od 1998. do 2003.) je trajao proces stvaranja mreže, međusobnog povezivanja srednjoškolaca iz hrvatskih gradova okupljenih oko sličnih projekata i njihovo umrežavanje s vršnjacima izvan Hrvatske (Norveška, Latvia, Bosna i Hercegovina). Informatičko povezivanje škola u Hrvatskoj i stvaranje mogućnosti razmjene iskustva te umrežavanje sa školama izvan Hrvatske danas je realnost. Sastanci nastavnika i učen-

nika Škola demokracije u Labinu, u sklopu Motovunske ljetne škole unapređenja zdravlja, svake godine pokazuju sve respektabilnije rezultate rada. Labinska Srednja škola »Mate Blažine« i Metkovska gimnazija već su odavno kvalitetom svoga rada, u ovom području, prešle granice Hrvatske. Uspostavljanje Vijeća mladih učinilo je da (teritorijem i brojem stanovnika) mali gradovi Hrvatske postanu veliki primjeri mogućnosti unapređenja demokracije.

Što ja vidim dalje? Dodatna će i značajna dobit od projekta biti i povećani interes mladih za društvenim i političkim angažmanom u vlastitoj sredini. Projekt će potaknuti interesno okupljanje mladih, djelovanje njihovih

već postojećih, ali i osnivanje novih udruženja. Kroz baze podataka i internet mrežu biti će im dostupne sve informacije o demokratskom ustrojstvu i institucijama vlasti, te sličnim projektima unutar i izvan Hrvatske. Ovaj će projekt unaprijediti znanje mladih o dometima demokratskog društva te povećati njihovu kompetentnost u procesu javnog, političkog ili društvenog odlučivanja i djelovanja. Barem mladi u ovoj zemlji više neće biti guske u magli. A tek kad napravimo Mini Parlament...

Dr. sc. Selma Šogorić, nacionalna koordinatorica Hrvatske mreže zdravih gradova
ssogoric@snz.hr

Zašto odgajati za demokraciju?

Ako građanstvo znači pripadnost nekoj državi, ako ona pojedincu daje njegov pravni identitet, onda biti građanin znači biti osoba u pravom smislu te riječi, osoba s pravima, ali i dužnostima. Biti građanin znači uklopiti se u zajednicu, a razvoj građanstva jest na neki način uklapanje pojedinca u zajednicu o kojoj ovisi. Taj odnos zavisi o zakonima pojedine države, ali aktivnost uklapanja i sudjelovanje u svim pa i u političkim pitanjima jedne države stavlja pojedinca u položaj aktivnog kreatora vlastitog društva.

Građanin u isto vrijeme prihvata određeni način življenja, mišljenja ili uvjerenja, ali interaktivno dobiva mogućnost da te vrijednosti mijenja. To je suodnos individue i cjelokupnog ljudstva u kojemu se traže modeli suživota koji bi u datom trenutku mogli egzistirati. Iako istovremeno predstavljamo obje strane (i individuu i društvo u cjelini), vječito smo u opreci jer ono što je dobro za sve nije uvijek dobro za pojedinca i obratno.

Težnja je demokracije postaviti sustav tako da potičući svakog stvori kvalitetniji suodnos na način da svakome pruži mogućnost utjecaja. Taj utjecaj može biti neki oblik javnog života, kao aktivniji oblik u stvaranju demokratskog sustava, ili djelovanje »običnog« građanina koji ne bi smio biti pasivan promatrač. Takav bi građanin trebao svojom aktivnom podrškom nekoj razumnoj politici i neodobravanjem nasilnih i nedjelotvornih politika omogućiti promicanje pozitivnih ideja. Demokratski je odgoj političkog rasuđivanja u kojemu se količina političkih znanja u cjelini diže na višu razinu. Društvo s većim znanjem profiltrirat će u svojim redovima kvalitetniji kadar političara, ali i »kvalitetnijeg« građanina. Građanina na kojeg se »računa« i ne može ga se zaobići u kreiranju njegova života i života njegove šire zajednice.

Odgoj »aktivnih« građana treba dati informacije, ali i motivaciju u smislu važnosti sva-

»Čovjekova sposobnost za pravdu čini demokraciju mogućom.
Čovjekova sklonost nepravdi čini demokraciju neophodnom!«

Reinhold Niebuhr

kog pojedinca u okviru društva. Ta motivacija predstavlja osobno uvjerenje pojedinca da on, kao takav, može utjecati na događaje u svojoj okolini. Osim »propisanog« prava glasa i ostalih prava, on mora takva prava »vidjeti« u njihovu djelovanju, konkretno i neposredno. Jačanjem nekih svojih vještina i sposobnosti neće svi postati vrsni političari, ali će sa svojih pozicija i u okviru svakodnevnih poslova biti politički »budni« jer sustav koji politika uvjetuje nije izvan njih samih već ga oni svojim načinima življenja ostvaruju. Zato odgoj za demokraciju mora neprestano usadići sklonost postavljanja pitanja o načelima i vrijednostima budućnosti zajednice. Ujedno, ne smije davati gotove obrasce mišljenja nego poticati pojedince da misle svojom glavom, oblikuju vlastite stavove.

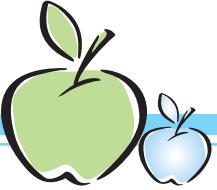
Budući da demokracija predstavlja vladavnu većinu, znači sudove koji predstavljaju »zajedničke« vrijednosti i uvjerenja, presudan je dijalog, odnosno razmjena mišljenja unutar kolektiva. U tom bi smislu odgoj za demokraciju predstavlja u svom najvećem dijelu odgoj za raspravu, a on prepostavlja razvoj vještina koje se rabe u komunikaciji te određenu kulturu govora. Dijalog i sposobnost njegova vođenja isključuje nasilje i uvodi dogовор, zajedničko rješenje ili kvalitetnije, argumentima bogatije rješenje. Sve navedeno postavlja i velike zahtjeve odgajatelju, daje mu i moralnu i političku ulogu, pod uvjetom da je i on sam odgojen za dijalog, otvoren za kritiku i samokritiku te potpada pod sva ona načela koja istovremeno propagira. U protivnom se opet vra-

ćamo na početak u kojemu »demokracija u praksi« postaje demotivirajući umjesto motivirajući element cijelog procesa. »Odgovor građanina neće stvoriti idealno društvo, ali je ono u svojoj ideji ideal pa služi kao parametar-vodilja. To je irealna slika društva, ali istovremeno zamisliva, pa je svaka slika stvarnog sustava koja joj je bliža, bolja i privatljivija. Ta je jasna vizija bitan preduvjet građanskog odgoja jer daje osnovne morale, etičke i društveno prihvatljive smjernice.

Škola demokracije u okviru mreže Zdravih gradova

Projekt Zdravih gradova pokrenut je 1986. godine na poticaj Europskog ureda Svjetske zdravstvene organizacije i pokušaj je saniranja rastućih problema zdravlja u Europi. Od tada uporno istražuje načine kojima bi se, uglavnom preventivno, poboljšalo zdravstveno stanje stanovnika gradova i to u smislu poboljšanja opće kvalitete života u naseljenim mjestima. Projekt Zdravi grad je u Hrvatskoj započeo 1987. godine sa Zagrebom koji se pridružio jedanaestorici europskih gradova. Projekt se dalje širio na ostale hrvatske gradove, naročito nakon rata, u procesu obnove. Sada je 40-ak gradova, povremeno ili stalno, angažirano u projektu; 20-ak aktivnije, a 20-ak intenzivno i permanentno. Ti gradovi kroz Mrežu i međusobna iskustva rješavaju razne probleme na različitim razinama. Što to zapravo znači?

Život u urbanim sredinama već je dugo europski pa i svjetski problem, počevši od konkretnih fizičkih pokazatelja zdravlja preko okoliša u kojemu ljudi borave i rade i koji se znatno razlikuje od pejzaža izvan urbanih središta te ponekad djeluje negativno na zdravlje ljudi. Urbanizacija nameće ubrzani ritam života otuđujući ga od čovjeka samog, uzrokuje nerijetko depresiju i agresivnost, podređujući čovjeka samo jednom cilju: osiguranju potrebnih materijalnih dobara koje

postaje samo sebi svrhom. Takav je život sve manje po mjeri čovjeka i njegovih stvarnih potreba. Gradovi unutar Zdravih gradova promišljaju kako takav život učiniti čovjeku primjenjnjim, sanirati postojeće probleme i preduhitriti one koji se javljaju u naznaka-ma. Pri tome je iznimno važna suradnja s ostalim gradovima, naročito u izmjeni isku-stava te je umreženje u Zdrave gradove (ili, bolje rečeno, one koji to žele postati) proces nužan i sam po sebi jasan i prirođan.

U okviru projekta Zdravih gradova razlikit je raspon aktivnosti, što je i normalno jer svaki grad ima svoje specifičnosti i sebi svojstve-ne probleme kao prioritete pa tako iz mreže Zdravih gradova niču i novi podprojekti kao odgovori na navedene probleme. Jedan je od takvih odgovora i projekt Škola demokracije. Slijedeći ciljeve Zdravih gradova, Škola demokracije u fokusu svog djelovanja ima mlade naraštaje i njihovu ulo-gu u društvu. Stavljući mla-de u aktivan partnerski odnos omogućuje im kreativniji, zanimljiviji, ali i odgovorniji pristup svim prije navedenim problemima. Odnos Zdravih gradova i Škole demokracije je tako u isto vrijeme i inter-aktivan, međusobno prožima-jući (jer se mladi unutar Škole bave kvalitetom svog života i života sugrađana), ali se isto-vremeno uče kako i na koji način ostvariti svoje inicijative, kako realizirati vlastite ideje i, konačno, kako stvoriti grad primjenom potrebama mladog čovjeka.

Škole demokracije – Vijeća

mladi su projekt čija je ideja promocija r-a-zvoja društva i demokratskih vrijednosti te održivog razvoja. Potrebno je naglasiti da tu ideju treba graditi na lokalnim potrebama i dobrim odnosima između škola i gradova članica. Na duge staze cilj je razvoj demokratskih odnosa koji bi se temeljili na tzv. standardnom modelu institucija te stvaranje nacionalne mreže projekta demokracije koji bi mogao postati dio redovitih aktivnosti Europske mreže zdravih gradova. (Projekt je i nastao kao rezultat suradnje između hrvatske i norveške mreže Zdravih gradova te između srednjih škola u Strandu i okrugu Rogaland s hrvatskim srednjim školama).

Projekt je prvenstveno okrenut učenicima srednjih škola, s namjerom da im pruži uvid u demokratske društvene odnose. Temelj projekta čine škole koje razvijaju aktivno-sti kojima potiču i razvijaju demokratičnost (najprije) u svojoj (školskoj) sredini. Projekt je zanimljiv i poticanjem mladima, oni su kre-atori vlastitih zamisli, imaju znanja, volje, želje i strpljenja da uz pomoć odraslih u partnerskom, demokratskom ozračju učine značajne promjene vidljive odmah i važne za svakoga od njih. Saznanje da se provođenje

projekta ogleda odmah u njihovim odnosi-ma s odraslima, velik je motivacijski čimbe-nik i daje ovom projektu značajan polet. A entuzijazam i kompetentnost mladih velik je kapital jedne države, možda ne garan-tira uspjeh, ali sigurno pridonosi pozitivnjem prosperitetu.

Projekt je zaživio u mnogim sredinama, po-držan ponajprije od profesora-entuzijasta koji su svojim kreativnim idejama i napor-nim radom u školama, ali i šire, na lokalnoj razini, postigli izvanredne rezultate. Podr-žan je i od strane učenika koji su taj projekt prepoznali kao priliku da ostvare konkretne želje i potrebe. Projekt je prihv-aćen i od ljudi koji rade na društveno višim instancama te imaju dovoljno moći, snage i sluha da inici-jative pretvore u stvarnost.

Kroz projekt Škole demokracije – Vijeća mladih razvijena je (i implementirana) cijela

objedinjava sve dosad navedene aktivnosti i iskustva mladih i zapravo je demonstracija svega što je mladi čovjek usvojio »učeći de-mokraciju«.

Budućnost projekta

Sve su navedene aktivnosti višeslojne i za-hvaćaju niz međusobno prožimajućih ele-menata. Sadržaji teorijskog znanja o demo-kraciji isprepliću se s vještinom govorenja, život škole s inicijativom i samopouzdanjem mladih, razvoj pozitivnih životnih stavova s razvojem svijesti o odgovornosti i sl.

Cilj je projekta Škole demokracije objedini-ni sve elemente i postići svjesniji pristup građanskom odgoju. Svjesniji u isto vrijeme znači sustavniji, metodički obrađeniji pristup koji će svakoj školi omogućiti da na temelju dosadašnjeg iskustva (škola i grado-

va) centara Škola demokracije, lakše »prenese« aktivno-sti koje odgovaraju upravo njihovoj sredini. Prenošenjem »modela« stvara se kostur na kojemu se Škola demokracije može dalje razvijati i oboga-tivati novim idejama. »Mo-del« je istovremeno i idejni okvir da bi se sprječila pre-tjerana raspršenost, a time i teža preglednost projekta, ali fleksibilan okvir koji je otvo-ren svim vrstama kreativnosti i originalnosti.

Projekt Škole demokracije do sada se razvijao i provodio uglavnom kroz izvannasta-vne aktivnosti, radioničku nastavu u okviru i izvan ra-

Kreativna ekipa Epohe Zdравља

lepeza raznovrsnih aktivnosti kojima se kon-kretno i učinkovito, u specifičnosti lokalnog okruženja, promiče demokraciju u praksi, istovremeno učeći mlade svim potrebnim vještinama komunikacije, samozražavanja, samoostvarivanja, međusobnog poštivanja, uvažavanja i toleriranja.

Te bi se aktivnosti mogle razvrstatи u dvije skupine:

- aktivnosti UNUTAR ŠKOLA gdje se na ini-cijativu učenika ili profesora pokreću akcije koje su usmjerene na poboljšanje kvalitete života unutar škola, a povremenog su ili stalnog karaktera. Kroz izvannastavne akti-vnosti kontinuirano se odvija rad debatnih klubova, novinarskih sekciјa, parlaonica ... te održavaju radionice kroz koje se učeni-ci obučavaju životnim vještinama te razvija kreativnost;

- aktivnosti U ZAJEDNICI oslonjene na grad-ske osnovne i srednje škole (demokracije). Od modela »Volonter zdravog grada«, kroz Gradsko (ili Dječje ili Učeničko) vijeće mladih, do Županijskog vijeća mladih najviša je dostignuta razina demokracije na dje-lu, predstavlja »glas mladih« unutar druš-tveno organiziranih organa vlasti. U sebi

znači integraciju, rijetko kroz izborne predmete. Osvoješten pristup »odgoju građanstva« velik je korak u smjeru modernizacije društva, ali još uvi-jek elitistički jer često ne obuhvaća svu djecu u školi nego samo onu koja su se, shodno svojim sposobnostima, uključila u rad debatnih klubova, parlaonica, organiziranih radi-onica. Pri tome »elitistički« u svakom slu-čaju ne znači »loše« jer ima svrhu izdvajati i posebno osporobiti nadarene, politici sklo-ne pojedince koji su često na margini našeg sustava obrazovanja, što je potpuni proma-šaj ako se samo zaviri u povijest »kao učite-ljicu života« koja vri zaslužnim pojedincima koji su je mijenjali i stvarali! Kroz parlaonice i ostale radionice ojačati će se manje sigurni učenici, razviti samopoštovanje i vjera u vla-stite snage. No, i jedna činjenica je nepobi-tna: velik broj učenika ostaje »nepokriven« i to u dosegu onog elementarnog znanja o vlasti i demokraciji.

Zašto je to važno? Mora li svaki građanin biti »osvoješten« politički? Ne... ali usvojenje jedne određene razine znanja u kritičnom broju građana, poželjno je, ako ne i nužno za boljšiak jedne sredine. Stoga treba teži-

ti učenju demokracije svih jer drugi pristup predstavlja kontradikciju samom nazivu Škole demokracije i treba ići putem u kojem će znanja o ostvarivanju vlasti biti dostupna svima, a ostvarenja prava ovisiti o pojedincu i njegovoj želji da ih mijenja ili ne, a ne o nemogućnosti promjene istih zbog neznanja. Veći je postotak mlađih koji se sustavno obrazuju u postojećem (jednom!) primjeru izbornog predmeta u srednjoj školi (Slatina). Izborni predmet obuhvaća veću grupaciju učenika, građu obrađuju sustavnije, temeljite te je procjena i vrednovanje postignutog moguće. Izborni predmet omogućava profesoru da građu rasporedi metodički svršishodnije i logičnije.

Integracija programa Škole demokracije u neke redovite predmete otvorila bi mogućnost upoznavanja temelja građanskog odgoja svim učenicima, a mogao bi se provoditi već od osnovne škole. Puno smo razmišljali i u tom smjeru, o mogućnosti čvršćeg povezivanja demokracije u praksi s nastavnim planovima i programima. Naročito bi se ta integracija mogla uspješno provoditi na satovima povijesti, ali i na satovima hrvatskog jezika gdje bi se vrlo dobro uklopili sadržaji retoričkih vještina.

Škola demokracije je škola koja uči metodama i načinima kako i kojim putem ostvariti svoja prava unutar postojećeg funkcioniranja društvenog sustava. Učenjem temeljnih pojmova, znanja o vlasti, ustavu, pravima i obvezama građana te uvidom u različite procedure u biranju vlasti i usvajanjem političkih znanja, mlađi razvijaju interes za društveno politička pitanja, zauzimaju stavove te ih argumentirano brane. Uče se vlastitoj odgovornosti i ponašanju u skladu s vlastitom svijesti, promicanju pozitivnih društvenih vrijednosti te se uče sagledavati sebe kao aktivnog čimbenika koji te društvene vrijednosti može uzdići ili poniziti.

Projekt tako djeluje odmah, jer mlađi svoje probleme i probleme okoline žele riješiti odmah, ali i dugoročno jer »potkovani« određenim znanjima i obdareni razvijenim vještinama lakše će se, učinkovitije, svršishodnije, aktivnije, kreativnije, naprednije uključiti u život odraslih građana u smislu da će postati građani svjesnih političkih ciljeva. Glasovi tih i takvih građana ići će u smjeru izgradnje kvalitetnijeg biračkog tijela. Kvalitetnije biračko tijelo daje i kvalitetniji izbor vlasti.

Kroz učenje »pravila igre« svijeta odraslih, djeca uče na društveno prihvatljiv način ostvarivati svoje želje i potrebe. Jer, »svijet odraslih« je svijet u kojemu žive i djeca, sada i ovdje, i bez obzira na dob, zrelost i iskustvo imaju PRAVO tražiti da taj svijet bude i njihov.

Gordana Fileš, prof.
ravnateljica OŠ Dobriše Cesarića
Dr. sc. Selma Šogorić,
Škola narodnog zdravlja »Andrija Štampar«

PROJEKT SJEDIŠTE GRAĐANSTVA

Aktivnosti varaždinske grupe "PRO HOMINE"

Uprojekt **SJEDIŠTE GRAĐANSTVA** uključeno je desetak profesora i mnogi učenici udruženi preko različitih aktivnosti. Nisu to uobičajene školske aktivnosti, jer sve su one okrenute i prema lokalnoj zajednici, zemlji, a i svijetu. Sve imaju za cilj unapređenje demokracije, poboljšanje kvalitete života, međunarodnu i međukulturalnu suradnju. Jezgru svih aktivnosti okrenutih prema demokratizaciji škole i društva u ovom projektu čini **grupa "PRO HOMINE"**. Ona je, prije svega, zdrava i komunikacijama bogata zajednica u kojoj se stječu vještine, radaju ideje i provode akcije. Mnoge inicijative Vijeća učenika gimnazije nastale su u ovoj grupi. Mnogi članovi grupe ujedno su i članovi Vijeća mlađih. Roditelji i profesori također mogu biti naši članovi. Kroz slobodne učeničke grupe mlađi se ljudi angažiraju ne kao učenici već kao osobe iz životnih interesa. Pomoći životnih vještina, koje paralelno i kroz samu aktivnost stječu, oni se demokratskim sredstvima bore za drugačiju školu, za drugačije odnose i za kvalitetniju nastavu. Oni se osjećaju uključenima kao ravnopravni partneri sa profesorima i roditeljima. Svoj rad doživljavaju kao važan i koristan ne samo za njih, već i za druge pa i za generacije koje dolaze. Za osnivanje takvih grupa nema nikakvih zakonskih prepreka. Poticaj i podrška dolazi od raznih nevladičnih udruga, a što prihvaća i naše Ministarstvo prosvjete. Plan aktivnosti mora biti odobren od školskih vlasti.

Slobodnu učeničku grupu može formirati nastavnik koji je svojim obrazovanjem, odnosom prema učenicima, komunikacijskim i organizacijskim sposobnostima, vizijom, ustrajnošću, hrabrošću, uspije motivirati učenike za *iskorak iz puko školskog u ono školsko koje uključuje život*. Takvih nastavnika ima na svakoj školi. Potrebno ih je potaknuti, ohrabriti, izmijeniti iskustva, povezati ih u mrežu.

Da bi se ovakva slobodna grupa učenika mogla održati i imati svoju funkciju mora biti formirana tako da se u njoj kontinuirano stvara i jača zajedništvo. Kroz slobodne razgovore u krugu, pri-

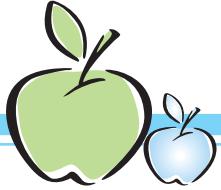
mjenom interaktivnih metoda, preko dopisivanja, kroz individualne razgovore, sudionici grupe iznose svoja viđenja problema i raspravljaju o tim viđenjima. Analiziraju svoje jake strane i svoje slabosti. Dogovaraju pravila koja će poštivati. Planiraju i ostvaruju svoje akcije. Nakon akcija detaljno analiziraju svoje postupke. Isto tako, u samom toku određenih aktivnosti stalno preispituju njihovu ispravnost, opravdanost i smisao. Njihov rad je javan i podložan kritici pa se moraju nositi sa svim njegovim posljedicama. Oblici aktivnosti koji se provode u školi su: susreti s profesorima gdje se na kvalitetan, dobro pripremljen način raspravlja o konkretnim problemima, izlažu različita mišljenja i stajališta, iznose inicijative. Najviši oblik tih aktivnosti postiže se njihovim utjecajem i prenošenjem na rad nastavničkih i razrednih vijeća te roditeljskih sastanaka.

Sudjelovanje u radu Vijeća mlađih i Vijeća roditelja u školi, ukoliko u školi ne postoje slobodne učeničke grupe, može predstavljati dodatno opterećenje učenicima i roditeljima, i još jednu mogućnost manipuliranja njima. Sudjelovanje u aktivnostima izvan škole, u različitim projektima u koje je škola uključena (Zdravi grad, projekt Vijeća Europe u okviru Obrazovanja za demokratsko građanstvo), bez slobodnih grupa kao žarišta različitih aktivnosti u školi, može prerasti u čistu formalnost. Ne treba nam edukacija zbog edukacije, da se nešto "obavi", niti edukacija kojom će rezultati biti aktualni nakon završetka školovanja, već edukacija koja je u funkciji konkretnih aktivnosti. Za takvu edukaciju mogu biti zainteresirane samo slobodne grupe učenika.

Ciril Čoh, prof.

Rješenje koje nudimo:

Kuća mlađih grada Varaždina !!!

PARLAONICA

Zašto se mladi (ne) trebaju baviti politikom?

Politikom se ne moramo baviti, ali ona će se početi baviti nama. Htjeli mi to ili ne, politika utječe na naše živote, ali nam pruža i mogućnosti da artikuliramo svoje ideje, da radimo na temama koje nas zanimaju i da razmijenimo mišljenje s ljudima svojih godina

Učenici Srednje škole »Marko Maturić«, Slatina, u svibnju ove godine sudjelovali su u snimanju emisije HTV-a »Parlaonica« na temu: Trebaju li se mladi baviti politikom? Pripreme za emisiju potrajale su tri mjeseca (od veljače). Organizacijski dio posla je obavila psihologinja Ljiljana Matošević, dok je sadržajno-debatantski dio pripao Zorislavu Jelenčiću, profesoru etike.

Od početnih pedesetak sudionika, do kraja je izdržalo 24 učenika različitih usmjerenja. Učenici su na istu temu snimili kratki humoristični skeč. Gosti u emisiji su bili: Suzana Jašić, predsjednica GONG-a, Branimir Pofuk, kolumnist »Jutarnjeg lista«, Vlatka Pokos, pjevačica i zabavljačica te Zdravko Šljivac, skladatelj. Učenici su se na snimanju "dobro" posvađali, kako je i red, a konačni rezultat moći će se vidjeti u emisiji.

Evo jedanaest teza o kojima se vodila ova žustra debata, s argumentacijom i zagovornika i protivnika bavljenja mladim politikom.

Mladi se trebaju baviti politikom, jer...

1. Jedino mladi svojim idejama i razmišljanjima mogu promijeniti društvo.

- Sve se više ulaže u kreativnost mladih i njihovu samostalnost što znači da im se dopušta da promijene društvo u kojem žive. Kako kažu brojne statistike, mladi u dobi od 18 do 30 godina danas su u Hrvatskoj u nepovoljnem položaju. Susreću se prije svega s problemima pri zapošljavanju i rješavanju stambenog pitanja. Njihov je politički utjecaj zanemariv. Čak 70 posto mladih željelo bi napustiti Hrvatsku, ne zbog običnog mlađenčkog hira, nego zbog želje da se njihov položaj poboljša, da budu više informirani o svojim pravima, o pravima da biraju i budu birani, i prije svega da im se dopusti da svojom kreativnošću i znanjem dokažu da su i oni dio ovog društva.

2. Mladi su otvoreni učenju i novim tehnologijama i spremni su puno toga napraviti.

- Rodeni smo u svijetu tehnologije, ništa nam nije nepoznato, brzo se prilagođavamo, ali i učimo što je vrlo bitno za društveni napredak. Moramo ići ukorak s vremenom kako bi Hrvatsku učinili privlačnom mladim

ljudima, moramo poticati dodatna ulaganja u znanost i obrazovanje.

3. Starije generacije opterećene su prošlošću, štoviše ona im je postala izgovor za neke njihove propuste.

- Rat koji je zahvatio Hrvatsku, naša je prošlost koju nećemo zaboraviti niti zanemariti, samo ne bismo smjeli živjeti u njoj niti ona smije postati naša preokupacija. Moramo početi živjeti u sadašnjosti, ulagati u sadašnjost kako bi osigurali bolji život nama mladima u budućnosti. Politikom se ne moramo baviti, ali ona će se početi baviti nama. Htjeli mi to ili ne, politika utječe na naše živote, ali nam pruža i mogućnosti da artikuliramo svoje ideje, da radimo na temama koje nas zanimaju i razmijenimo mišljenje s ljudima svojih godina.

4. Stare generacije nam pokazuju što znaju, mladima ne otvaraju radna mjesta, raspravljaju o stvarima koje se ne tiču mladih, isključuju ih iz društvenog i političkog života te stvaraju društvo koje je dostupno samo njima.

5. Nacionalni interesi su iznad stranačkih i osobnih.

- Stari su u dosadašnjem upravljanju pokazali da su u određenim situacijama osobni interesi bili iznad stranačkih pa i nacionalnih. Jedino mladi, kontrolom već na lokalnoj razini, trebaju upozoriti političare na vlasti da su nacionalni interesi uvijek ispred stranačkih i osobnih interesa.

6. Mladi trebaju dobiti mogućnost da politikom razviju sebe kao ličnost i politiku na nacionalnoj razini.

- Ako mladi ne dobiju mogućnost da pokušaju razviti politiku u državi onda to nikada neće ni moći napraviti. Mladi sigurno imaju ideja i načina da poboljšaju vlast i politiku u državi, samo ako im stariji političari ne budu dali priliku onda to nikada neće moći pokazati.

7. Mladi u početku moraju steći iskustvo na lokalnoj razini, kako bi s vremenom mogli napredovati prema određenim funkcijama na kojima bi mogli djelovati prema određenim populacijama.

- Mnogo je mladih pokazalo da na lokalnoj razini mogu svojim doprinosima, tj. ide-

jama, poboljšati javni i politički život zajednice. Promjene se provode u strukturi, od dna, a ne od vrha.

8. Kao budući donositelji odluka ne bi trebali ostati izvan politike, barem one koja utječe na život mladih.

- Mladi čine relativno velik dio populacije. U demokraciji bi odluke trebali donositi oni na koje se te odluke odnose. Mladi bolje znaju svoje potrebe. Politika je interes dosadašnje garniture, a definira se kao bavljenje općim dobrom. Mladi se trebaju i moraju boriti za svoja prava i potrebe jer oni stvaraju svijet u kakvom će živjeti. Ako pogledamo unatrag nekoliko godina, većina će se složiti s time da oni koji su bili na vlasti i nisu puno toga učinili za mlade; moramo uzeti svoj život u svoje ruke, boriti se i suočiti s istinom i s udbinom ma kakva ona bila.

9. Stare generacije pokazale su svoju sposobnost upravljanja »pametnim« odlukama.

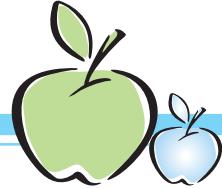
- Većina naših političara su starog »kova«, opterećeni ideologijama koje su potpuno nepotrebne u današnje vrijeme i samo sputavaju Hrvatsku u napretku i otvaranju prema Europi. Također su ti stari političari svojim »čudnim« odlukama pokazali koliko su sposobni voditi našu državu. Na primjeru vanjskoga duga vidimo koliko su oni sposobni boriti se u novom kapitalističkom sustavu. Rasprodali su sve naše strateški važne kompanije, umjesto da su ih zadržali u većinskom vlasništvu i pokušati od njih stvoriti konkurentne tvrtke koje će imati utjecaja u Europi. Prodali su te kompanije da bi napunili državni proračun, ne razmišljajući kako će to utjecati na naše gospodarstvo.

10. Na mladima svijet ostaje.

- Baš zbog toga trebali bismo uči u politiku. Kao što znamo, inteligencija se u najvećem obujmu razvija do 25. godine, a mladi čine oko 25 posto glasačkog tijela i stvaraju svijet u kojem žive i razvijaju se kao samostalne ličnosti.

11. Političke aktivnosti mladih unaprjeđuju život zajednice.

- U gradskim cjelinama u novije vrijeme postoje i Vijeća mladih koja se bore za prava mladih i ispravljanje nedostataka koji smetaju životu zajednice.

Parlaonica na HTV-u

"NEKA SVI BUDU OBOJENI"

Želeći svim učenicima predstaviti publikaciju Europske komisije "Što? Ja? Racist?" učenici prvih razreda koji izborno pohađaju predmet "etika" u školskom su holu priredili radnu izložbu – improvizaciju "Neka svi budu obojeni". Publikacija u formi stripa prikazuje različite situacije u kojima se ljudi diskriminiraju zbog toga što su drugačiji od većine. Ideja za izložbu nastala je uslijed naše tehničke nedostatnosti: originalno kolorirani strip mogli smo kopirati jedino u crno-bijeloj tehnici zbog čega smo pored panoa s kopijama ostavili flomastere da učenici sami boje strip i ostavljaju svoje poruke i komentare. Eksperiment se sastojao u sljedećem: opće je mišljenje bilo da će neki naši učenici uništiti pano i otuđiti flomastere. To se nije dogodilo. Učenici su bojali likove iz stripa, ostavljali svoje komentare i poruke – ljubavne, poslovne, pa čak i rasističke. Cilj je ostvaren: pala je još jedna predrasuda, naši učenici i nisu tako loši ako se imaju povjerenja u njih. Vjest o izložbi objavljena je u Glasu Slavonije 21. lipnja 2003. na 19. stranici.

Mladi se ne trebaju baviti politikom, jer...

1. Bavljenje politikom je »sizifovski posao«, a mladi ionako ne mogu ništa promijeniti.

- Previše je laži i korupcije u politici. Iako možda nije uvijek tako, većina političara se bogati na temelju mita i korupcije, uostalom njihove mjesečne plaće iznose više nego deset plaća običnih radnika. Govore kako žele pomoći ljudima, svojim biračima obećavaju promjene, a ne žele se odreći ni desetine svoje plaće, još manje raskošnog života.

- U hrvatskoj politici se stalno izmjenjuje petstotinjak istih ljudi. Političke stranke su centralistički organizirane – stranački šefovi odlučuju tko će biti na kojoj listi ili tko će zasjeti u koju fotelju. U takvom sustavu mladi nemaju šanse da se probiju ili da bilo što promijene.

2. Mladi se trebaju baviti konkretnijim stvarima (npr. obrazovanjem, znanosti, sportom, zabavom), jer ako želiš biti stručnjak moraš puno ulagati u sebe, a ne rasipati svoje vrijeme na stvari za koje te odrasli, ako to njima nije u interesu, neće uvažavati. Na primjer, nama u Slatini treba bazen, plesna škola, i to odrasli znaju, ali nitko ni da pomakne prstom, jer to nije vjerojatno profitabilno.

- Svaka je mlada osoba potencijal države u kojoj živi, a bavljenje politikom ne dopušta

toj osobi da se razvije. Zato smatramo da se mlada osoba prvo treba izgraditi i postati kompletan, što znači završiti fakultet i okušati se u životu prije nego se počne baviti politikom.

3. Moraju se usavršiti u onome što najbolje znaju da bi bili stručni u određenom području, i tek tada bi se mogli početi baviti politikom.

- Vrlo je važno da mladi budu stručnjaci u svome zanimanju, koje god ono bilo, jer će politici moći pridonijeti samo ako su potpune zrele osobe sigurne u sebe i svoje znanje.

4. Mladi nemaju dovoljno iskustva niti znanja, a ako je politika rad za opće dobro, kako će raditi za opće dobro kad ne znaju što je dobro, jer nisu stručni, a kada nestručni ljudi rade na nekom mjestu to je najgore.

5. S godinama mudrost raste.

- Iako će u ovom slučaju afirmacijska grupa odgovoriti da inteligencija raste do 25. godine, budimo realni: odlučivati za cijelu državu ili za mnogo ljudi (općenito) koji vjeruju da će odluke biti ispravne, nije baš lako. Što smo stariji imamo više iskustva, a time i mudrosti. Stariji ljudi neće razmišljati subjektivno, tj. pokušavati nešto naglo promijeniti, nego će pokušati objektivno protumačiti je li to moguće i izvedivo. Nisu impulzivni i

puni entuzijazma kao mladi koji misle da na lak način mogu promijeniti svijet.

6. Mladi su često neodgovorni, nepouzdani i neozbiljni.

- Mladi imaju svoje potrebe, a te potrebe nekada nisu dobre ni za njih ni za okolinu. Primjerice, žele izlaziti do kasnih noćnih sati, a kada bi se mladi bavili politikom i mogli utjecati, te želje bi mogle utjecati na donošenje zakona, no je li to baš dobro?

7. Mladi su podložni manipulacijama zbog nedovoljno formiranih stavova, mišljenja i znanja, lako je utjecati na njih, pa tako neće niti znati da su izmanipulirani od nekih interesnih skupina.

- Ponekad mladi žele dokazati da su dostojni povjerenja starijih pa pokušavaju u svojim razmišljanjima biti njihova kopija. Žele pokazati kako su dovoljno zreli da shvate i podržavaju ideje starijih.

Kao što je već u tezi prije objašnjeno, mladi su još uvijek neracionalni i puni poleta te njihove ideje često ne nailaze na odobravanje kod starijih. Stariji smatraju da im mogu prenijeti još puno svog znanja i iskustva prije nego ih naslijede.

8. Mladi se ne mogu istovremeno baviti politikom i usavršavanjem svoga znanja, jer je nemoguće kvalitetno raditi i jedno i drugo.

- Kako se kaže, nije dobro sjediti na dvije stolice. Ovo je jedan od takvih slučajeva, jer mladi ne mogu usavršavati svoje znanje i biti dobri u onome u čemu žele biti ako svu svoju snagu usmjeraju na to da budu dobri političari i da se dokažu.

9. Mladi trebaju razvijati kreativnost, a ako se počnu baviti politikom morat će naučiti prije svega prihvataći norme određene stranke, što će ih svakako ograničavati i kreativnost neće dolaziti do izražaja.

- Trebaju se baviti stvaralaštvom, inovacijom, jer inteligencija mladih ipak raste do 25. godine. Znači, oni mogu biti korisniji na nekom drugom području koje nije politika, jer ona ponekad predstavlja »mlaćenje prazne slame«.

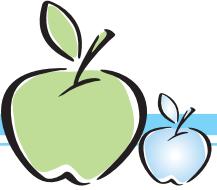
10. Nisu shvaćeni od strane starijih i nemaju pravo glasa, pa tko će ih ozbiljno uvažavati?

- Na greškama se uči, tako kažu. A mladi nisu imali vremena ni napraviti ih, bar ne na političkom planu, tako je nemoguće da nauče nešto iz vlastitih grešaka.

11. Zbog svih ovih razloga smatramo da je bavljenje mladim (do 18. godine) politikom potpuno promašeno.

- Neka odrasli koji su za to dobro plaćeni rade za mlade, a o eventualnim interesima mladih neka se propitaju u školi, lokalnoj sredini, te na adekvatan i stručan način pomognu mladima da ostvare sve svoje potencijale, a ne da iskorištavaju mlade i troše njihovo vrijeme.

**Učenici Srednje škole »Marko Marulić«,
Slatina
i prof. Zorislav Jelenčić**

ŠKOLA DEMOKRACIJE – DEBATNE AKTIVNOSTI

Hajde, usudi se misliti!

Kroz debatna propitivanja i sučeljavanja mladi na poseban način argumentirano promišljaju o društvu i svojoj ulozi u njemu, što je svakako doprinos njihovu obrazovanju, političkoj kulturi i osposobljavanju za aktivnog građanina

»...Vi možete biti u pravu, a ja u krivu,
ali zajedno se možemo približiti istini...«
Karl Popper

Debatni rad kao izvannastavna aktivnost labinske srednje škole značajna je i programsko odrednica širokih djelatnosti u okviru projekta »Labin – zdravi grad« u poticajima i usmjerenjima ka poboljšanju kvalitete života sugrađana.

Tako se debata od 1997. godine uključuje u rad i Motovunske škole promicanja zdravlja, a unutar vrijednosti i zalaganja za što kvalitetnije društvene odnose koji također utječu na zdravlje. Formiranjem Škole demokracije sa sjedištem u Srednjoj školi »Mate Blažina« – Labin, debatna aktivnost postaje značajno obilježe učenja o demokraciji i za demokraciju.

Debata kao umijeće i vještina uči kulturi dijaloga u javnoj komunikaciji oslanjajući se na snagu argumenata, a ne na argument snage, što svakako predstavlja poželjan demokratski standard. Ona posporjeće i razvija i kulturu slušanja, uvažavanja »protivničkog« govornika i nenasilnog suprotstavljanja drugčijem mišljenju, pa pridonosi i demokratskom ponašanju.

Svi smo »za«!

Zašto i kako?

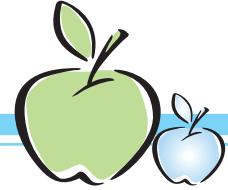
Debatni rad, koji se na inicijativu projekta »Labin – zdravi grad« pred godinu dana proširio i na dvije labinske osnovne škole, omogućio je mladima da se na nešto posebniji način pozabave nizom pitanja i propitivanja

Profesor Ružić, njegovi učenici i gosti

Školski klub mladih »Novi horizonti«

Klub je proizašao iz inicijative Učeničkog povjerenstva škole, te uz podršku projekta Labin – zdravi grad. Mjesto okupljanja su prostori Učeničkog doma u sklopu škole, s organiziranim sadržajima za slobodno vrijeme mladih. Tako se kroz inicijativu učenika profilirao interes za rad nekoliko grupa: dramske, likovne, literatno-recitatorske, novinarske, fotografске, glazbenoskenske, informatičke i sl. U suradnji s projektom Labin – zdravi grad i Hrvatskim telekomunikacijama, pod pokroviteljstvom Grada Labina i Istarske županije, na Dan Grada Labina 2001. otvoren je Cyber café uz besplatni pristup Internetu za labinske učenike i nastavnike.

Radijsko-informativna grupa »Give me a break« je grupa učenika koja potpuno autonomno priprema i realizira (svoju) školsku emisiju na Radio Labinu petkom popodne. Realizacija toga projekta iziskuje svaldavanje i novih znanja i vještina za taj oblik javnoga informiranja.

društvenih odnosa, pojava i događanja.
Na koji način?

Debata je jedna od vrsta dijaloga kojom se ostvaruje sučeljavanje stavova na temelju argumentiranog raspravljanja »za« i »protiv« u vezi određene tvrdnje – postavke –teze... najčešće u okosnici: što je što, kakvo je što, zašto je što i što treba učiniti. Oko takvih pitanja odvijaju se i svakodnevne životne, socijalne, ekonomske, političke, kulturne... i ine rasprave na, doduše, veoma različite načine.

Kao umijeće i vještina debatni rad kod mladih ujedno potiče i razvija: istraživanje, timski rad, problematski način razmišljanja, cjeloživotno učenje, sposobnost istupanja u javnosti i zalaganja za vlastite stavove uz toleranciju. Kroz forme Karl Popper, parlamentarne debate ili parlaonice, uz određena pravila (organizacija, prezentacija, argumentacija), temeljna usmjerenošć ide ka tome da se uvjere drugi u ispravnost, prihvatljivost određenih stavova, opredjeljenja, rješenja... Takva se djelovanja susreću i u svakodnevnom životu i aktivnostima društvenog okruženja, ali doduše ne uvijek i kao primjerena interpersonalna i javna komunikacija. A debatne teme uvijek upravo »stazu« do relacija i korelacija pojedinac – građanin – društvene grupe – interesi – država – društvene vrijednosti – ljudska prava...

Zato se kroz debatu i osvješćuje mnoštvo društvenih pitanja, odgovora, problema, rješenja... Za ilustraciju o tome svjedoče neke od debatnih teza kojima su se mladi debatanti bavili proteklih godina: »Poučavanje o ljudskim pravima ugrožava disciplinu u školi«, »Nezavisno novinarstvo je iluzija«, »Država treba osigurati pravo na rad«, »Građanski neposluh u demokraciji je opravдан«, »Moguća korist od genetskog inženjeringu je veće od moguće štete«,

»Komunikacija Internetom udaljava ljudе«, »Hrvatskom školstvu potrebna je reforma«, »Priključenje Hrvatske europskim integracijama je opravданo«, »Pušenje treba zabraniti na javnim mjestima«, »Labinska republika je jedna od preteča demokracije u Hrvatskoj«, »Eutanaziju treba legalizirati«, »Put prema Europskoj uniji je dobar za Hrvatsku«, »Uz više tolerancije – više demokracije... i još puno, puno toga.

Navedena ilustracija debatnih teza ukazuje da se kroz debatnu afirmativnu i negiraju-

Činkvina

Činkvina je izraz koji potječe od talijanske riječi *cinque* i znači *pet*. Činkvina je neka vrst pjesme u slobodnom stilu koja zahtijeva sažimanje informacija i dojmova u sažete izričaje koji opisuju ili asociraju na zadani temu. Sastoje se od pet redaka – stihova:

- prvi red je tema izrečena jednom riječu (najčešće imenicom),
- drugi red je opis teme dvjema riječima (najčešće pridjevima),
- treći red sadrži tri riječi koje opisuju radnju (najčešće glagolske imenice, rjeđe glagoli),
- četvrti red je izraz (fraza) od četiriju riječi koje izražavaju osjećaje (stav) vezan uz temu,
- peti red je jedna riječ koja ponovno iznosi srž teme, povlači i objedinjuje sve što je prethodno rečeno u vezi s temom, sažima bit teme. Izriče se imenicom koja može, ali i ne mora biti istoznačnica ili bliskozačnica prve imenice. Može to biti i neka druga riječ.

Na debati o genetski modificiranoj hrani pisale su se i činkvine, pa smo odabrali jednu:

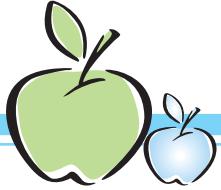
**Genetski modificirana hrana
polako, nepovratno
izopačivanje, razaranje
crv u sredini jabuke
jao**

Gordana Fileš, prof.

ću obradu vjerojatno sagledavaju i propituju vrijednosti, stanja i djelovanja i u vezi općeg dobra, slobode izbora, ljudskih prava, vladavine prava, uloge države, principa i vrijednosti demokracije... Tako kroz debatna propitivanja i sučeljavanja mladi na neki poseban način argumentirano promišljaju o društvu i svojoj ulozi u njemu, što je sva-kako doprinos i njihovu obrazovanju, političkoj kulturi i ospoznavanju za aktivnog građanina. I upravo i kroz debatu mladi su u proteklim godinama pojačali svoju javnu aktivnost, jer su stalno prisutni u djelovanju projekta »Labin – zdravi grad«, Školi demokracije – vijeću mladih, nizu međunarodnih interkulturnih projekata, a od značajnih prezentacija njihove aktivnosti može se navesti debata pred predsjednikom Republike, u Ministarstvu europskih integracija, na Filozofskom fakultetu u Zadru, gradskom vijeću u Osijeku, pred gradskim vijećnicima Labinu, međunarodnom kongresu liječnika na Brijunima, pred vijećnicima Istarske županije, članovima gradske organizacije Crvenog križa, u Liceju »Tron« iz Schia (VI) i njihovoj gradskoj vijećnici na talijanskom jeziku. Debata se do sada, zavisno od prilike i potrebe, realizirala na hrvatskome, engleskome i talijanskome jeziku. Sve je to vjerojatno zato jer debata mladima otvara nešto drugaćiji prostor i mogućnost neposrednog problem-sko-interesnog bavljenja društvenim pitanjima i pitanjima demokratizacije u čemu upravo oni trebaju imati značajnu ulogu. A za to treba štošta i naučiti – što debata kao jedan od zanimljivih načina rada to dijelom i pridonosi, jer potiče ono što je Immanuel Kant označio kao »Usudi se misliti!«.

Delfina Arapović, prof.

Modni kreatori i manekeni predstavljaju aktivnost temeljno proizašlu iz tekstilnog programa, odnosno iz orijentacije da se na taj program nadovežu i posebni projekti. Posebnost projekata potakla je i novu kvalitetu kreativnosti: kreatorske pokušaje i ostvarenja učenika (modeli, kolekcije) i javno predstavljanje tih kreacija (manekeni, modne revije).

PROMOCIJA PRIRUČNIKA

111 koraka prema demokraciji i ljudskim pravima

Nevladina organizacija Mali korak, Centar za kulturu mira i nenasilja, predstavila je u ponедjeljak, 28. veljače 2005. godine, u Novinarskom domu u Zagrebu, priručnik građanske i političke kulture za mlade i odrasle, autorce Maje Uzelac, naslovljen 111 koraka prema demokraciji i ljudskim pravima. Priručnik je dio rada na projektu »Program učenja za kulturu ljudskih prava i demokratskog građanstva« koji podržavaju Europska komisija, Zaklada Friedrich Ebert i Radna grupa za političko obrazovanje AG Breitenbildung, koja je pomogla u financiranju izdanja.

Vrijeme viroza i prometnih problema uvjetovalo je nepojavljivanje najavljenih recenzentata, prof. dr. Vedrane Spajić-Vrkaš i prof. dr. Nenada Zakošeka, koje su uspješno zamijenili Srđan Dvornik, prof. i dr. sc. Tihomir Žiljak, a nije se, zbog istih razloga, pojavio niti predstavnik Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta, pa su o priručniku govorili »preživjeli« Ana Knežević-Hesky, prof. dr. sc. Silva Mežnarić, recenzentica priručnika te gospoda Dvornik i Žiljak, uz autoricu, Maju Uzelac.

Tihomir Žiljak predstavio je priručnik, koji na 200 stranica velika formata opsežno i pregledno predstavlja teme vezane uz obrazovanje mladih i odraslih o demokraciji i ljudskim pravima. U prvom dijelu govori se o općim spoznajama, dilemama obrazovanja za demokratsko građanstvo i ludska prava, pojmovima, terminologiji i problematici, u drugom i opsegom najvećem dijelu o praktičnim aktivnostima posloženim u deset tematskih cjelina (poput Ljudskog dostojanstva i ljudskih prava, Prava i odgovornosti, Socijalne osjetljivosti i aktivna građanstva, Predsuda-diskriminacije-genocida, Vodstva-moći-vlasti, Pravde-zakona-države, Privatnosti-nedužnosti-pravosuda, Legitimnosti-izbora-demokracije, Solidarnosti-građanina-zajednice/civilna društva, te Slobode-jednakosti-mira-globalizacije), dok je treći dio priručnika ispunjen prilozima, poput primjera dobre prakse itd. Priručnik zastupa ideju učenja tijekom cijela života, jednako mladih i odraslih, te problematizira dosadašnje pristupe javnoga školstva i naime raspravu o hrvatskoj obrazovnoj politici. Vrijedi naglasiti lokalni, domaći diskurs

autorice koja globalna pitanja prilagođava suvremenoj hrvatskoj praksi.

Silva Mežnarić upozorila je na realnost odnosa teorije i prakse demokracije u hrvatskom društvu i nužnost potrage za odgovorima na pitanja što i kako dalje, nakon propasti bivše države i društvenih odnosa, jer na mnoga postavljena pitanja još nismo adekvatno odgovorili.

Ana Knežević-Hesky, profesorica iz Oroslavja, govorila je o vlastitim iskustvima primjene priručnika koji posjeduje unatrag 34 dana i primjenjuje ga u svakodnevnoj nastavi u dvije škole u kojima radi. Pohvalila je jasnost i strukturu priručnika te mogućnost

prof. i Karmen Ratković, prof, koja se dodatno bavila grafičkim izgledom priručnika. U priručniku su objavljeni radovi mnogih istaknutih stručnjaka s ovoga područja, poput Božice Sedlić, Europski dom Slavonski Brod, o Parlamentu mladih grada Slavonskog Broda, Rajke Pticek, Gimnazija Varaždin, o Twinning sjedištima građanstva u jugoistočnoj Europi, Ksenije Matuš, Gimnazija Bjelovar, o učenju za europsko građanstvo: kako vidimo procese integriranja Hrvatske u EU, Katarine Tomaševski, UN specijalne izvjestiteljice o pravu na obrazovanje, o kreatorima strategija globalnog obrazovanja, Vlatke Domović, Učiteljska akademija Zagreb, o stavovima srednjoškolaca prema demokratskim vrijednostima, Laure Šakaja, Institut za migracije i narodnosti Zagreb, o stereotipima mladih Zagrepčana o Balkanu, Vedrane Spajić-Vrkaš, Filozofski fakultet Zagreb, o kurikulumu, K. Dürr, V. Spajić-Vrkaš, I. Ferreira Martins, Vijeće Europe, o učenju za demokratsko građanstvo u Europi, Marijane Bađun, Ekonomski fakultet Zagreb, o governance i javnoj upravi u kontekstu pridruživanja Hrvatske Europskoj uniji, Otto Feinstein i Marka Supruna, Wayne State University, o Auschwitzu, Waltera B. Millera, o dvije konceptcije vlasti te Vesne Teršelić i Mice Mladineo, CŽS, o ženskim kvotama kroz političke stranke: primjerima iz Hrvatske.

U priručniku su i tekst izvještaja UNDP o mladima u Hrvatskoj, pravila natjecanja za Big Brother, igre uvodne i završne, Nacionalni program odgoja i obrazovanja za ludska prava, DARE Antwerpenska deklaracija o obrazovanju za demokraciju i ludska prava u Europi, te opsežna bibliografija, brojne fotografije, tablice, zadaci, pitanja i odgovori.

Priručnik ima prvenstvenu zadaću sensibilizacije cjelokupna društva, a posebno pojedinaca i ustanova u domeni odgoja i obrazovanja, te ukazivanja na moguće promjene ili bar drukčije pedagoške pristupe. Vrijedi istaknuti i činjenicu da je priručnik već podijeljen dijelu nevladinih udruga koje se bave promocijom demokracije i ljudskih prava.

Duško Popović

njegove primjene i u društvenoj i u prirodnoj grupi školskih predmeta, a Srđan Dvornik sažeо je u jednoj rečenici svoje viđenje vrijednosti priručnika: »To je knjiga koja će sama sebi probijati put!« Autorica Maja Uzelac naglasila je kratkoču vremena i različite probleme s kojima su se ona i njezini suradnici suočavali u stvaranju priručnika, a posebno je istaknula vrijednu stručnu suradnju Dušanke Pribičević-Gelb,

»Stara šola novo tepe«

Zanimljiva i poučna izložba Slovenskog šolskog muzeja u Zagrebu, o školskim kaznama i nagradama u proteklim stoljećima

UHrvatskom školskom muzeju održana je tijekom travnja i svibnja 2005. godine izložba Slovenskog šolskog muzeja naslovljena »Stara šola novo tepe«, o školskim kaznama i nagradama u proteklim stoljećima, s prigodnim podnaslovom »Od straha Božjega do otrokovih pravic« (tj. »Od straha Božjega do prava djeteta«).

Kazne su u školama tijekom devetnaestog, pa i dijelom dvadesetog stoljeća, imale važnu ulogu. Smatrane su nužnim zlom ili krajnjim sredstvom za discipliniranje učenika, a bile su odgovor na djelovanje učenika koje se smatralo lošim, nepopravljivim ili suprotnim naredbi ili zabrani starijih. Glavna im je namjena bila popravljanje učenika i njihovo uključivanje u svijet valjanih društvenih normi i vrijednosti.

Istodobno su u školama postojale i nagrade za odlično učenje i vladanje, koje su uz nagradivanje učenika imale i namjenu njihova daljeg poticanja na slično ponašanje u učenju i unutar društvene zajednice. Marija-terezijanskom školskom reformom

iz 1774. godine zabranjeno je učiteljima pri kažnjavanju učenika koristiti volovske žile, štapove i bićeve, koji su se, očito, prije toga

smatrali normalnim odgojnim sredstvom. Zabranjeno je i povlačenje učenika za uši, udaranje šakom, povlačenje za kosu ili kažneno klečanje na kukuruzu i sličnim podlogama. Tim su odredbama zabranjena i po nižavajuća obilježja, poput magarećih uha i slamnatih kruna kojima su označavani loši ili neposlušni učenici.

Godine 1805. izbacuju se iz kaznenog školskog sustava i druga sredstva za kažnjavanje, a ostaje samo šiba (koja je, navodno, »iz raja izrasla!«). Učiteljima koji se ipak ne bi uspjeli savladati pa su grubo kaznili učenika prijetio je zatvor od mjesec dana ili otpust iz službe, ako bi djelo ponovio. Od 1869. zabranjuju se sve tjelesne kazne, no iako su zakoni bili sve blagonakloniji prema učenicima, zna se da je tjelesnih kazni bilo još dugo, a povremeno se o njima čuje i danas.

Na početku 21. stoljeća, u vrijeme opće demokratizacije, kada i učenici osnovnih i srednjih škola, od Skandinavije do Hrvatske, stvaraju Vijeća mladih, sudjeluju u radu gradskih i državnih Mini parlamenta, preporučuju svojim gradskim poglavarstvima, a ponegdje i državnim zakonodavnim tijelima, odluke koje imaju bitan utjecaj na njihov život, školovanje i budućnost, ovo skromno podsjećanje na ne tako davnu prošlost može biti inspirativno za još uporniji i uspješniji rad na uspostavljanju demokratskih normi, kako se »stara, dobra vremena« ne bi nikada više vratila.

Duško Popović

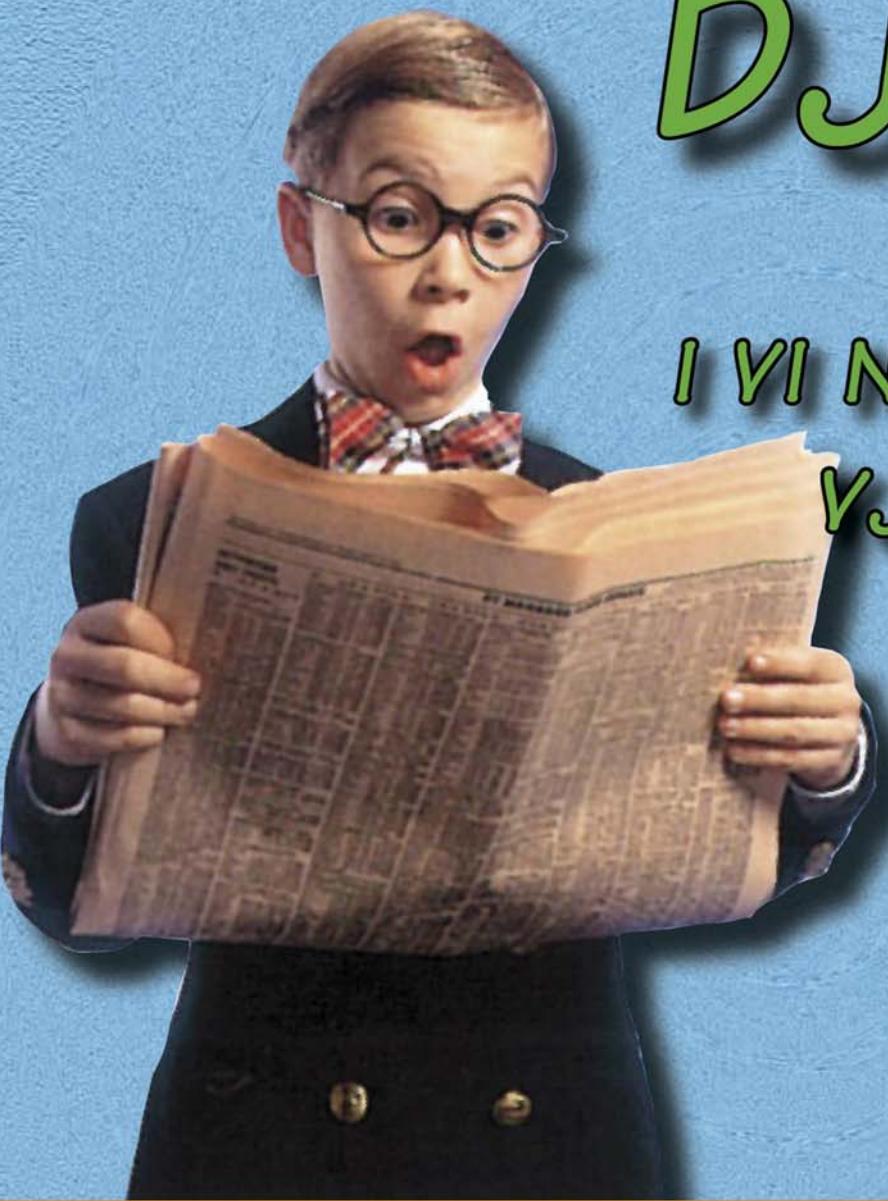

DJEĆJE GRADSKO
VIJEĆE

GRAD OPATIJA

DJECO !!
PRIJAVITE SE
I VI NA IZBORE JER
VJERUJTE NAM,
UŽIVAT ĆETE

PRIJAVE
11. - 15.
travnja
2005.

IZBORI

06. svibnja 2005.

Iskoristi priliku da se i tvoje mišljenje čuje

Projekt koji predstavljamo je rezultat razvoja društva i prihvatanja zajedničkih vrijednosti moderne demokracije s posebnim naglaskom na područje ljudskih prava

Iako je Grad Opatija dugi niz godina sustavno ulagao u institucije predškolskog odgoja i osnovnog obrazovanja, kao i u udruge koje svojim programima omogućavaju djeci i mladima kvalitetno provođenje slobodnog vremena, tek je Društvo »Naša djeca« Opatija organizacijom i radom Dječjeg foruma (osnovanog 1994. godine) potaknuto našu zajednicu na drugačije shvaćanje dječjih prava i potreba. Kako se rad Društva »Naša djeca« temelji na odredbama Konvencije UN o pravima djeteta, koja obvezuje odrasle da čine što najviše mogu kako bi se svako dijete potpuno i skladno razvijalo i pripremilo za život i korisno dje lovjanje, to je aktivnost Dječjeg foruma bila usmjerena na edukaciju djece, ali i odraslih, o dječjim pravima i na njihovu promociju. Pozitivna iskustva Društva »Naša djeca« i Osnovne škole »Rikarda Katalinića Jeretova« (programi: Dječji forum i Odgoj za demokraciju), te zbratimljene općine Castel San Pietro Terme (Italija) u promicanju dječjih prava, inicirala su rasprave o osmišljavanju aktivnosti kojima će se osigurati institucionalni okvir za ostvarivanje prava djece na aktivno sudjelovanje u životu grada.

Ovi poticaji i upozorenja na prava djece da sudjeluju u procesu donošenja odluka koje se na njih odnose, i obveza odraslih da to čine s uvažavanjem, potakli su gradsku vlast Opatije da 1999. godine prihvati dječju kao partnera u razvoju naše zajednice. Naime, te je godine na prijedlog djece, koja su ukazala na potrebu za uređenjem dječjih igrališta, i uređeno jedno dječje igralište. Sustavnom promocijom dječjih prava i rezultatima rada Dječjeg foruma, prepoznamtim i na državnoj razini, među građanima se podizala razina svijesti o »pravu djece na svoj grad«, pa je akcija *Gradovi i općine – prijatelji djece* Saveza društava »Naša djeca« Hrvatske, pokrenuta 1999., prepoznata u Opatiji kao okvir za sustavno, udruženo i usklađeno djelovanje zajednice za dobrobit djece.

Projektni tim formiran za osmišljavanje projekta Dječje gradsko vijeće sačinjavali su predstavnici Društva »Naša djeca«, OŠ »R. K. Jeretova« i gradske uprave. Konzultanti su bili: dr. sc. Nenad Hlača, profesor Pravnog fakulteta u Rijeci, specijalist za obiteljsko pravo, dr. sc. Jasmina Ledić, profesorica pedagogije na Filozofskom fakultetu u Rijeci, aktivno uključena u programe ra-

Strategije promicanja zdravlja mogu biti usmjereni na jačanje faktora koji unapređuju ili podržavaju zdravlje, kao i na smanjivanje ili slabljenje faktora koji uzrokuju ili pogoduju uzrokovaju bolesti. Strategije unapređenja zdravlja stvorene su kako bi proizvele promjene u fizikalnom, socijalnom i političkom okruženju, kao i promjene na razini pojedinca.

zvoja civilnog društva, te predstavnici Općine Castel San Pietro Terme, u kojoj se takav projekt provodi od 1994. godine. Projekt je predstavljen Gradskom poglavarstvu Opatije koje ga je podržalo i predložilo na usvajanje Gradskom vijeću Opatije, a zaključkom Gradskog vijeća Opatije o prihvatanju projekta osnovano je u ožujku 2001. Dječje gradsko vijeće (DGV). Ciljevi DGV su uspostavljanje odnosa međusobnog uvažavanja, slušanja i komunikacije između djece i njihova grada, razvijanje svijesti o gradu kao zajednici svih građana, prepoznavanje i priznavanje prava svim skupinama građana, ospozobljavanje djece za ostvarivanje prava na izražavanje vlastitog mišljenja, ospozobljavanje za donošenje odluka za sebe i druge te razvijanje odgovornosti kod djece za donesene odluke. DGV ima koordinacijski odbor projekta čije članove imenuje Gradsko poglavarstvo, a ono upravlja projektom i donosi program rada, utvrđuje dnevni red sjednica, analizira ostvarivanje ciljeva, utvrđuje program edukacije te redovito prati rad vijećnika. Osim Grada Opatije, stalni sudionici u projektu su Društvo »Naša djeca«, OŠ »R. K. Jeretova« i roditelji vijećnika.

Sastav DGV-a i način izbora

DGV čini po jedan predstavnik iz svakog od 4. do 7. razreda OŠ »R. K. Jeretova« i jedan predstavnik djece s područja Oprića, Dobreća i Ike. Postupak izbora vijećnika i konstituiranje DGV-a (kandidiranje u razredu, izrada predizbornih letaka, predizborna kampanja u razredu, neposredni izbori, prijava kandidature za dječjeg gradonačelnika, konstituirajuća sjednica i izbor dječjeg gradonačel-

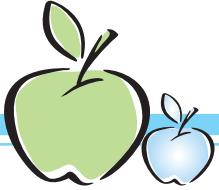
nika) provodi se prema Hodogramu kojeg utvrđuje Gradsko poglavarstvo. Mandat vijećnika je dvije godine. Izbori za prvi saziv DGV-a održani su 18. svibnja 2001. godine, dan prije lokalnih izbora, za drugi saziv 23. svibnja 2003. godine (u drugom sazivu DGV broj 15 vijećnika) i za treći saziv 6. svibnja 2005. godine (u trećem sazivu DGV broj 13 vijećnika).

Već u prvom sazivu Dječjeg gradskog vijeća Opatije postignuti su zapaženi rezultati. Na traženje djece uredena je dječja plaža i dva igrališta, područne su škole opremljene računalima, osnovan je Centar za djecu »Happy time« prema projektu što su ga izradili vijećnici DGV-a, djeca s posebnim potrebama integrirana su u neke programe za slobodno vrijeme djece, a godine 2002. prvi put su i djeca bila službeni predlažači u postupku izrade Proračuna Grada Opatije za 2003. godinu.

U drugom sazivu, u 2003. godini, vijećnici Dječjeg gradskog vijeća uključili su se u postupak izrade Urbanističkog plana mjesta Ičići svojim projektom *Planirajmo zajedno – Ičići očima djece*, koji je odgovor na uočene probleme i svijest o »pravu djece na svoj grad«. Projekt se temelji na pravu djece da sudjeluju u procesu donošenja odluka koje se na njih odnose, a cilj je bio utvrditi kako danas djeca vide mjesto u kojem žive i kako se u njemu osjećaju, te što treba učiniti da bi život djece, ali i obitelji u Ičićima, bio kvalitetniji. Projekt je realiziran putem radionica, terenske nastave i anketiranjem u razdoblju od srpnja do rujna 2003. godine, u suradnji s predstavnicima gradske uprave, mjesnim odborom Ičići i Urbanističkim institutom Zagreb. Predstavljen je Gradu Opatija na sjednici DGV-a 9. listopada 2003. godine, čime je i službeno, putem Gradskog poglavarstva, uključen u proces izrade plana.

Godine 2003. DGV je također sudjelovalo u procesu izrade i donošenja proračuna Opatije za 2004. godinu. Djeca su predložila da se nastavi s uređenjem i opremanjem dječje plaže i igrališta, organiziraju sportsko rekreativne aktivnosti na plažama i u malim mjestima, osigura prijevoz za djecu s posebnim potrebama za odlazak na slobodne aktivnosti, organiziraju radionice o seksualnom odgoju i prevenciji poremećaja u ponašanju, osmisli kazališna sezona za djecu i slično.

Na prijedlog DGV-a, u program grada za 2004. godinu uvrštena je obveza iznalaže-

RAD S MLADIMA U ZAJEDNICI

nja adekvatnog prostora za Centar »Happy time«, izvršenja pripremnih radnji za osnivanje Kluba mladih i izrada projekta cijelovite pomoći djeci i mladima u odrastanju. U 2004. godini DGV se uključio u program obilježavanja 160-godišnjice turizma u Opatiji i izradu Master plana turizma projektom *1,2,3...u turističkom mjestu živimo mi*, čiji je cilj bio utvrditi kako djeca vide Opatiju kao destinaciju dječjeg turizma. Vijećnici su predložili niz aktivnosti kojima bi se, po njihovu mišljenju, Opatija približila svjetskim trendovima dječjeg turizma, odnosno odre-

dištu »poželjnom djeci«. Spomenimo i to da je temeljem odluke DGV-a o rasporedu proračuna DGV-a, u rujnu 2004. godine organiziran Prvi susret Dječjih gradskih vijeća Republike Hrvatske pod nazivom *Veliki i mali zajedno*. Sudjelovali su predstavnici Velike Gorice, Požege, Slavonskog Broda, Varaždinskih Toplica, Nove Gradiške i Opatije. Zaključci sa susreta dostavljeni su svim gradovima u Hrvatskoj kao i svim nadležnim institucijama. Stečena iskustva, kao i rezultati provođenja ovog projekta u protekle četiri godine, po-

kazuju da ovaj model pruža mogućnosti za osobni razvoj djece vijećnika kroz igru i na djeci zabavan način, ali i za pažljivije i cjelovitije udovoljavanje potreba djece. Smatramo da tema dječjih prava i osiguranje uvjeta svoj djeći za njihovo ostvarivanje može biti područje suradnje i partnerstva u zajednici, u cilju planiranja bolje budućnosti za sve.

Jagoda Mozetić,
Tajnica Dječjeg gradskog vijeća
Grada Opatije

Gradsko vijeće učenika – Poglavarstvo učenika Rijeka – Zdravi grad

Dajte glas mladima!

U sklopu projekta Rijeka – Zdravi grad, 1998. godine konstituirano je prvo učeničko Gradsko vijeće i Poglavarstvo u Republici Hrvatskoj, a današnji saziv vijećnika četvrti je po redu mandat učenika, predstavnika srednjih i osnovnih škola grada Rijeke

UGradsko vijeće i Poglavarstvo učenika Zdravi grad – Rijeka uključeno je sedam srednjih i tri osnovne škole. Uključeni su učenici gimnazija, strukovnih i obrtničkih škola te učenici triju osnovnih škola (dvije gradske i jedne prigradske), što predstavlja reprezentativni uzorak navedene populacije »mladih« koji su članovi Poglavarstva učenika. Mandat predsjednika, dopredsjednika i tajnika vijeća (članova Poglavarstva učenika) traje dvije godine i prema demokratskom izboru bira se iz škola koje su uključene u projekt.

Vijeće/Poglavarstvo učenika je u svojem dosadašnjem radu raspravljalo o nizu tema koje su razmatrane i pripremene u Odboru učenika/vijećnika, što uključuje probleme odrastanja mladih, primjerice kvalitetno osmišljavanje slobodnog vremena mladih, zatim probleme ovisnosti, odnos škola–učenik i učenik–roditelj, ispitivanje stresa kod učenika, pozitivni i negativni utjecaji društva na odrastanje i slično. Jedna od tematskih sjednica bila je posvećena ekološkoj osvještenosti učenika i mladih.

Početkom svake školske godine/mandata predlažu se i izglasavaju teme za raspravu. Od školske godine 2002./2003. teme o kojima mladi raspravljaju dijele se na društveno aktualne teme i teme mladih. U navedenom periodu prvog polugodišta, odnosno tijekom prvog obrazovnog razdoblja, raspravljalo se o AIDS-u, o djeci oboljeloj od AIDS-a i njihovu uključivanju u redovno školovanje, o legalizaciji prostitucije, istospolnim brakovima i usvajanju djece istospolnih brakova, političkim obi-

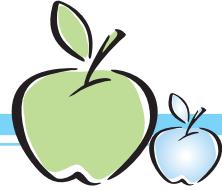
lježjima na koncertima – glazba i politika, a tijekom drugog obrazovnog razdoblja, od veljače 2003. godine, radilo se na pripremi zajedničke proslave maturanata, odnosno organizaciji »matuRijade« u Rijeci, što je i uspješno provedeno.

Školske godine 2003./2004. izglasane su i iscrpno obrađene ove teme: nasilje u školi, preopterećenost školskih satnica, kako školu učiniti zanimljivom, spolno prenosive bolesti, genetski modificirana hrana i slično. Na tematskoj sjednici povodom obi-

lježavanja Dana zdravih gradova, u svibnju 2004. godine, učenici-vijećnici prezentirali su, uz svoj rad, i rad cjelokupnog projekta kroz istaknute tematske razine: održivi razvitak i zaštita okoliša, podrška osobama s invaliditetom, te unapređivanje kvalitete života starijih osoba.

Godine 2004. (školska godina 2004./2005.) na konstituirajućoj sjednici Vijeća i Poglavarstva učenika prihvaćene su teme: izlasci, zabava, koncerti, državna matura da ili ne, odgovara li nam novi školski kalendar. Nadalje, mladi su za ponovnu raspravu ista-

knuli temu o seksualnom odgoju u škola-ma, pa temu o grafitima (umjetnost ili ...), a od društveno aktualnih tema – novi pro-metni zakon i vozači-početnici, legalizacija lakih droga, te ponovljena aktualna tema o homoseksualnim odnosima i istospolnim brakovima. Članovi Poglavarstva učenika, što uključuje učenike osnovnih škola, samostalno su preuzeli temu o eksperimen-tiranju na životnjama i temu Tolerirajmo

Cjelokupni projekt Gradskog vijeća učenika ima prvenstveno za cilj razvijanje komunikacijskih i socijalnih vještina kod mladih, samopouzdanje, odgovornost i samopoštivanje, pozitivno odrastanje, prevenciju rizičnog ponašanja s naglaskom i porukom *Dajte glas mladima, što mladi upravo ovom inicijativom i ostvaruju.*

različitost, dok je tema Državna matura da ili ne isključivo u pripremi vijećnika srednjoškolaca.

Rad Gradskog vijeća i Poglavarstva učeni-ka reguliran je Statutom, koji je istovjetan Statutu grada Rijeke, a uključuje jednak broj vijećnika i članova Poglavarstva te njihova prava i obveze. Učenici uključeni u rad Gradskog vijeća i Poglavarstvo uče-nika uključeni su i u protokolarne obveze ostalih projekata Zdravi grad – Rijeka, kao primjerice: obilježavanje Dana invalida, au-kciju slike djece s dodatnim potrebama, promoviranje ekološke svijesti i sl. Tako su prošle godine novoizabrani vijećnici i čla-novi Poglavarstva dijelili na Korzu za Dan zaštite prava životinja brošuru s naslovom Što treba znati o kućnim ljubimcima?

Rad Gradskog vijeća učenika/Poglavarstva učenika je javan što uključuje i kontakte s medijima. Sjednice Vijeća i Poglavarstva održavaju se dva puta mjesečno u prostorijama Gradske vijećnice Grada Rijeke ili u jednoj od gradskih škola – OŠ Centar. Sjednici prethode pisani materijali, vode se zapisnici, donose zaključci koji se dosta-vljaju gradonačelniku Rijeke i predsjedniku Gradskog vijeća Rijeke. Vijeće djeluje po obrascu djelovanja Gradskog vijeća Gra-da Rijeke i Poglavarstva grada. Početkom svakog mandata organizira se prijam kod gradonačelnika, a učenici-vijećnici/članovi Poglavarstva imaju priliku prisustvovati redovnim sjednicama Gradskog vijeća Gra-da Rijeke.

U Hrvatskoj postoje različiti modeli »vijeća«: uz obavezno Učeničko vijeće organi-zirano u sklopu osnovnih škola, do modela »parlaonica«, »porota« povezanih sa »ško-lama govorništva« ili »dječjih gradskih vijeća«, vijeća u sklopu projekta Grad prijatelj djece, Županijskih vijeća za mlade, »vijeća«

koja vode nevladine udruge, a koja se po formi i djelovanju razlikuju bez obzira na istovjetne ciljeve. Različiti modeli uključuju i različitu populaciju, od uzrasta djece uče-nika osnovnih škola do studenata.

Riječki je model projekta predstavljen i po-hvaljen prilikom prezentacije u Belfastu, na Europskoj konferenciji Zdravih gradova 2003. godine, pri čemu je istaknuto da se upravo uvrštanje raznovrsnih društveno aktualnih tema te dinamika i način vođenja projekta razlikuje u mnogočemu od sličnih, bez obzira na istovjetne ciljeve i dodatnu potrebu rada s djecom i mladima.

Vijećnica Gradskog vijeća učenika Zdravi grad – Rijeka od prosinca 2004. godine

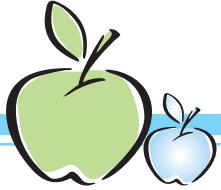
obnaša i ulogu dopredsjednice Nacional-nog saveza Parlamenta mladih Republike Hrvatske, uz učešće još dviju vijećnica za rad unutar pojedinih odbora.

Sve o Gradskom vijeću učenika Zdravi Grad – Rijeka možete saznati ne samo na web stranicama Grada Rijeke www.rijeka.hr – projekt Zdravi grad, nego i na samostalno oformljenoj web stranici Gradskog vijeća učenika – www.vijece-ucenika.com

Bez sumnje, upravo navedeni model projekta čini temelj razvoja Škola demokracije u Republici Hrvatskoj.

Mr. sc. Irena Deže-Starčević, prof.

Mladi volonteri Zdravog grada

»Tijekom odrastanja gotovo svaka osoba povremeno zatreba pomoć. Ponekad je dovoljno biti prijatelj, biti tu kad te netko treba. Ali ponekad, osim htjeti treba i znati i posjedovati neke vještine. Mi činimo baš to – učimo najprije sami, a zatim pružamo pomoć i potporu drugima.« Volonteri Zdravog grada Poreč

Zdravi grad Poreč već desetak godina sustavno osmišljava globalne preventivne programe za suzbijanje rizičnih ponašanja djece i mladih u lokalnoj zajednici. Važnost i vrijednost pristupa prevenciji proizlazi iz svijesti o odgovornosti lokalnih snaga za podizanje kvalitete života djece i mladih u gradu (mobiliziranjem lokalne političke vlasti, aktivnim uključivanjem građana i mladih, poticanjem međusektorske suradnje i aktivnim uključivanjem profesionalaca u kreiranje programa za djecu i mlade u gradu).

Preventivni programi Poreča realiziraju se na sve tri razine: primarnoj, sekundarnoj i terciarnoj, odnosno obuhvaćaju univerzalne, selektivne i indicirane preventivne intervencije.

Program koji predstavljamo, Mladi volonteri Zdravog grada, pokriva razine univerzalne (poticanje osobnog rasta i razvoja zdrave populacije) i selektivne preventivne intervencije (osiguravanje pomoći i potpore rizičnim skupinama).

U svojim nastojanjima u radu s mladima, voditelji grupe volontera polaze od nekih teoretskih spoznaja:

• Postoji niz programa i aktivnosti koji se temelje na osnaživanju a opisuju i govore o korisnosti preventivnog rada u cilju skladnog i optimalnog procesa socijalizacije te poticanja usklađenog rasta i razvoja djece i mladih.

• Značajne grupe u životu djeteta, osim

Najraniji pogled na unapređenje zdravlja, sedamdesetih godina 20. stoljeća, počivao je na konceptu zdravlja viđenom kroz stilove života. Snažno je pokrenuo lavinu edukacijskih programa individualističkog usmjerenja, ciljanih na pojedince, s težnjom da dovedu do promjene načina života (nepušenje, umjereno pijenje, adekvatna prehrana, fizička aktivnost, sigurni seks). Novi koncept, koji se javio sredinom osamdesetih, bio je baziran na socio-ekološkom konceptu zdravlja. On je kombinirao pojedinačnu i društveno-političku odgovornost za zdravlje, s intervencijama u okolinu s ciljem unapređenja zdravlja.

- iniciranje i provođenje socijalnih akcija u rješavanju konkretnih problema mladih;
- promoviranje ideja »Zdravog grada« (Projekt WHO – »Zdravlje za sve«);
- volontersko uključivanje mladih u aktivnosti Zdravog grada i drugih građanskih udruga prema široj lokalnoj zajednici, organiziranje socijalnih akcija;
- jačanje zaštitnih faktora u zajednici u cilju prevencije rizičnih ponašanja.

Razvoj programa

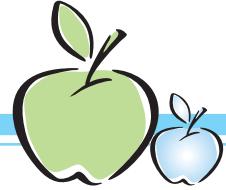
Program Volonteri Zdravog grada pokrenut je godine 1998. Dvogodišnji rad na pilot projektu (od 1998. do 2000.) pokazao je da mlađi ljudi imaju velik potencijal i motivaciju da u tako strukturiranom programu adekvatno djeluju na unapređenju vlastitog zdravlja kao i zdravlja u zajednici. Evaluacija pilot programa pokazala je uspješnost prema svim općim kriterijima evaluacije. Pozitivni rezultati bili su poticaj stručnom timu da se svake školske godine u dvogodišnji program edukacije uključi 40–60 srednjoškolaca (rad s 2–3 grupe) i tako sustavno razvija senzibilitet mladih za promicanje zdravlja i uključivanje u programe koji promiču zdravlje u zajednici.

Program danas

Danas je to specifičan projekt i jedini kojim se tijekom proteklih godina u Poreču educiraju volonteri. Veoma je značajan i stoga što je Poreč mali grad koji nema snagu u volonterima studentima te program predstavlja kreativno rješenje, primjereno maloj sredini u nastojanju da se mlađi educiraju i senzibiliziraju za volonterski rad.

Program je autorsko djelo voditeljica programa, može se uspješno prilagođavati i primjenjivati i u drugim sredinama, a na putu je da postane model program. Vode ga dva stalna suvodiča (psiholozi), uz povremeno uključivanje drugih stručnjaka u ulozi gostiju. Voditelji su završili edukaciju iz Teorije izbora i Realitetne terapije.

Za polaznike je program besplatan, a namijenjen je populaciji učenika srednjih škola (15–18 godina), s namjerom teoretskog i praktičnog osposobljavanja za osobne izvore u funkciji što uspješnijeg psihosomatskog i socijalnog razvoja. Grupe su otvorene bez obzira na spol, nacionalnost i socioekonomski status. Najčešće su članovi grupe osobe ženskog spola, srednjeg ekonomskog statusa, polaznici četverogodišnjih usmjerenja, bez indikacija na rizična ponašanja.

Važno je naglasiti da osim što rade na sebi, mlađi uče kako pružiti pomoć i podršku drugima, i osmišljavaju različite aktivnosti u cilju prevencije. Pokazalo se da mlade osobe, educirane ovakvim programom, svojim ponašanjem mogu odigrati značajnu ulogu, motivirati pasivnu većinu vršnjaka **za dobru kvalitetu života**, amortizirati negativan utjecaj i nosioce socijalno neprihvatljivog ponašanja među mladima u zajednici.

Neke od uspješnih aktivnosti mlađih volontera

DRVORED ZDRAVLJA – U Mjesecu borbe protiv ovisnosti već je tradicionalna aktivnost mlađih volontera osmišljavanje *Drvoreda zdravlja* na porečkim gradskim trgovima. U toj akciji mlađi volonteri osmišljavaju »drvored« od samostojecih stabala, dijele građanima jabuke kao simbol zdravog životnog izbora te prikupljaju potpise građana koji podržavaju zdrav život. U svakoj akciji prikupi se čak 1000 potpisa građana Poreča koji se uručuju gradonačelniku i Gradskom vijeću.

PARLAONICE – Tijekom godine volonteri organiziraju i vode nekoliko parlaonica na teme zanimljive mlađima.

STRUČNI IZLETI – Volonteri se druže i sa staju s mlađima iz drugih gradova i država. Posjećuju komune za ovisnike, domove za nezbrinutu djecu i druge ustanove.

Evaluacija i ishodi

Do sada je tijekom sedam godina programom obuhvaćeno dvjestotinjak korisnika.

Korisnici se i nakon završetka programa prate. Evaluacijom ishoda provedenog programa mogu se uočiti dobiti na tri razine: OSOBNA DOBIT – Ostvarivanje individualnih ciljeva kroz osobni rast i razvoj mlađih uključenih u program.

DOBIT ZA ZAJEDNICU – Jačanje zaštitnih faktora u zajednici – ojačani mlađi koji mogu pružati pomoć i podršku, provođenje preventivnih socijalnih akcija, poticanje aktivne uloge mlađih koji postaju spremniji participirati u zajednici zastupajući svoje interese i potrebe, uključivanje mlađih u rad stručnih tijela Grada Poreča u kojima uče ravnopravno sudjelovati u radu timova koji donose bitne odluke za grad i mlađe u gradu (npr. rad predstavnika mlađih u Povjerenstvu Grada Poreča »Zajedno protiv ovisnosti»).

DOBIT ZA ORGANIZACIJU – Promoviranje projekta *Zdravi grad i ideje zdravlja* u široj lokalnoj zajednici, realizacija brojnih aktivnosti koje organizacija bez volontera ne bi mogla provoditi (izrada letaka, plakata i njihovo distribuiranje, organizacija okruglih stolova i parlaonica za mlađe, anketiranje građana, kontinuirano provođenje i obrada ankete o pojavnosti ovisnosti kod mlađih, *drvored zdravlja*, organiziranje i provođenje humanitarnih akcija za oboljele vršnjake i ostale građane, pomoć djeci s invaliditetom u kreativnim radionicama, učestvovanje na kongresima i stručnim skupovima, podrška svim važnim gradskim akcijama kao što su Dječji maskenbal, Porečka bajka, Dan grada i sl.).

Važnost i vrijednost ovakvog programa može

se vidjeti i iz izjava nekolicine sudionika:

»Radom u grupi dobila sam puno, puno samopouzdanja, priliku da u ugodnom okruženju naučim više o sebi i kako pomoći drugima. Stvorila sam čvrsta priateljstva i dala svoj doprinos u mnogim akcijama. Imala sam priliku da se iskažem na pozitivan način.« (Lidija, 17 godina)

»Dobila sam više sigurnosti i pozitivno mišljenje o sebi, što nikad nisam imala zbog različitih okolnosti. Dobila sam puno informacija, stekla nove vještine uz puno zabave. Otkrila sam da me jako usrećuje pomaganje drugima.« (Marca, 17 godina)

»Ponosim se što smo bile vrlo aktivne, što smo se pozitivno pokazale u javnosti organiziranjem korisnih akcija. Zadovoljna sam karakteristikama koje sam stekla radom u grupi, a najviše što sam naučila prihvati ljudе koji su drugačiji.« (Ivana, 17 godina)

»U ovoj grupi imam priliku pomoći drugima i pridonijeti da barem malo svijet postane bolji. Ponosim se cijelom grupom i posebno voditeljima koji nas potiču na pozitivno razmišljanje i korisne aktivnosti.« (Sima, 17 godina)

Osim pozitivnih viđenja, potvrda uspješnosti ovog programa je i veliki broj zainteresiranih mlađih osoba koje se svake godine uključuju u rad grupe i prepoznavanje specifičnog djelovanja volontera u lokalnoj zajednici i šire. Autorice i voditeljice programa:

Gordana Vorkapić-Jugovac,

prof. psihologije

Nataša Basanić-Čuš,

prof. psihologije

Financijska potpora

Nacionalna zaklada za razvoj civilnoga društva namjerava uložiti 16,5 milijuna kuna za Program dodjele financijskih potpora organizacijama civilnoga društva

Nacionalna zaklada za razvoj civilnoga društva raspisala je **početkom lipnja 2005. godine** tri natječaja za ostvarivanje financijske potpore organizacijama civilnoga društva. Prethodno je već raspisan natječaj za *sufinanciranje sudjelovanja na međunarodnim skupovima*, a nova se tri natječaja odnose na projekte *građanske inicijative*, pod naslovom »Naš doprinos zajednicu«, zatim na projekte *razvoja zajednice*, pod naslovom »Zajedno za bolje« te na projekte *razvoja demokracije i civilnoga društva*.

Natječaji su otvoreni udrugama, zakladama, odnosno neprofitnim ustanovama koje se bave društvenim djelatnostima, te jedinicama lokalne samouprave. **Do konca lipnja** raspisana su i četiri poziva za iskaz interesa za suradnju u području *decentralizacije finansijskih potpora* Zaklade i regionalni razvoj kapaciteta organizacija civilnoga društva,

kao i u područjima *edukacije, istraživanja i organizacije Druge nacionalne konferencije o volonterstvu*.

U rujnu se očekuje raspisivanje natječaja za *institucionalnu potporu za razvoj i stabilizaciju organizacije*, odnosno poziva za iskazivanje interesa za suradnju u području *medijskih projekata za poticanje razvoja demokratizacije i civilnoga društva*.

Tijekom 2005. godine Nacionalna zaklada za razvoj civilnoga društva namjerava uložiti **16,5 milijuna kuna** za Program dodjele

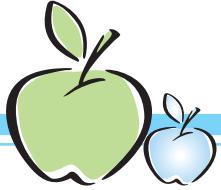
Dodatane se informacije mogu dobiti na adresi

Nacionalna zaklada za razvoj civilnoga društva, Kušlanova 27, 10000 Zagreb, telefon: 01/2399-100, telefax: 01/2399-111, E-mail: info@zaklada.civilnodrustvo.hr, web stranica: <http://zaklada.civilnodrustvo.hr>.

financijskih potpora putem navedenih pet natječaja i **15 milijuna kuna** za ugovaranje suradnje putem pet poziva za iskaz interesa.

Cvjetana Plavša-Matić, upraviteljica Nacionalne zaklade za razvoj civilnoga društva, naglašava kako je postupak ostvarivanja finansijske potpore unaprijeden *donošenjem Pravilnika o uvjetima i postupku dodjele, uvođenjem komisijskog otvaranja prijava, objavljinjem kalendara svih natječaja i poziva za iskaz interesa, natječajima otvorenim najmanje 60 dana*, definiranjem cjelokupne potrebne dokumentacije za prijavu, mogućnošću postavljanja pitanja telefaksom i mailom, definiranjem mogućnosti prigovora i uvođenjem informacije o mehanizmima zaštite od mogućeg sukoba interesa.

Duško Popović

Škola demokracije – Vijeće učenika

U svibnju 2001. prvi smo u Hrvatskoj održali sjednicu Vijeća mladih, u suradnji s Poglavarstvom grada Metkovića i predstavnicima školskih učeničkih vijeća metkovskih škola

Zahvaljujući inicijativi i uspješnosti u radu udruge Metković – Zdravi grad, u okviru nacionalne mreže Zdravih gradova, predstavnici Gimnazije Metković su 1998. prvi put nazočili Gradskom vijeću mladih grada Sandnesa u Norveškoj i tako postali začetnici aktivnog uključivanja mladih u izgradnju demokratskih procesa u Hrvatskoj. Usljedilo je još nekoliko posjeta Norveškoj, gdje su bili pozvani predstavnici Gimnazije, uključujući i ravnatelja, kao i predstavnici lokalne zajednice.

U međuvremenu je Metković, uz grad Labin, vodio međunarodnu **Ljetnu školu demokracije** koja je prerasla u seminar za učenje i razmjenu iskustava temeljenih na demokratskim standardima.

U svibnju 2001. prvi smo u Hrvatskoj održali sjednicu Vijeća mladih, u suradnji s Poglavarstvom grada Metkovića i predstavnicima školskih učeničkih vijeća metkovskih škola. Sjednice se redovito održavaju,

a pokrenuli smo i prvi projekt utemeljenja **Županijskoga vijeća mladih**.

Surađujemo sa srednjom školom iz Norveške i do sada smo ostvarili nekoliko zapaženih projekata: **Ljudi iz Neretve – neretvanska lada**, norveško-hrvatska analiza **Kvaliteta vode naših rijeka**, power-point predsta-

vljanje Hrvatske u norveškoj srednjoj školi. Vijeće učenika Gimnazije preuzeo je provedbu dviju anketa u školama. Prva je bila: **Informiranost i primjena učeničkih prava**

u osnovnim i srednjim školama, a druga **Mjerenje stupnja ljudskih prava u školi**.

Rezultati anketa objavljeni su u brošuri **Što će škola demokraciji? Što će demokracija školi?** koju je Heinrich Boll Stiftung objavio u Zagrebu 2003. godine.

Gimnazija Metković bila je odabrana da sa svojom predstavnicom sudjeluje u projektu Vijeća Europe pod nazivom **Ususret Europskoj povelji za demokratsku školu bez nasilja**, u Strasbourgu od 13. do 18. srpnja 2004.

U Dubrovniku je 23. ožujka 2005. održan sastanak predstavnika učenika srednjih i osnovnih škola Dubrovačko-neretvanske županije, gdje je učenica Gimnazije Metković jednoglasno izabrana za županijskoga predstavnika u **Nacionalno vijeće učenika Hrvatske**, pod pokroviteljstvom Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa.

Pripremila:
Živka Franković, prof.

Putokaz za ljudska prava

18 Hrvatsko izdanje Kompasa, priručnika o odgoju i obrazovanju mladih za ljudska prava, koji je objavljen 2002. kao projekt Vijeća Europe

Kompas, priručnik o odgoju i obrazovanju mladih za ljudska prava, nastao je kao djelo osam autora, okupljenih 2000. godine na tom projektu Vijeća Europe, a objavljen je 2002. na engleskom, francuskom i ruskom jeziku. Hrvatsko je izdanje, objavljeno u proljeće 2004. godine, prvi cijeloviti prijevod toga teksta u Europi. Hrvatski je prijevod nastajao od prosinca 2002. do ljeta 2003. godine, a na njemu je radio tridesetak prevoditelja, lektora, grafičkih urednika, recenzentata i koordinatora, u okviru projekta *Europskog doma Slavonski Brod*.

Prijevod se sastoji od pet dijelova, od kojih je prvi uvodnik s objašnjenjima kako *Kompas* valja koristiti, a najvažniji je drugi dio, na dvjestotinjak stranica velika formata, sa 49 praktičnih aktivnosti objašnjenih u detalje, od koncepta do metodologije provođenja ili okvirne cijene.

Božica Sedlić, predsjednica *Europskog doma Slavonski Brod*, koji je projekt prijevoda, tiskanja te distribucije *Kompasa* realizirao u suradnji s Vijećem Europe i Delegacijom Europske komisije u Hrvatskoj, naglašava kako posebno raduje činjenica da je veći dio tima,

okupljen na provedbi projekta, bio sastavljen od mladih osoba, neposredno zainteresiranih za odgoj i obrazovanje za ljudska prava.

Ministrica vanjskih poslova i europskih integracija, mr. sc. Kolinda Grabar-Kitarović istaknula je na promociji hrvatskog prijevoda *Kompasa* važnost uske suradnje državnih tijela i civilnoga društva te strategiju komunikacija svoga ministarstva usmjerenu k mladima, a Njegova Ekscelencija, gospodin Jacques Wunenburger, šef Delegacije Europske komisije u Hrvatskoj, posebno važnom smatra pomoći koju će 3.000 primjeraka priručnika omogućiti učiteljima u svim hrvatskim osnovnim i srednjim školama pri odgoju i obrazovanju mladih za ljudska prava. Savjetnica pri Ministarstvu znanosti, obrazovanja i sporta, Jadranka Huljev, smatra da će *Kompas* pripomoći pri rješavanju sve izraženijeg problema nasilja u našim školama te ugroza raznih ljudskih prava, a direktorica Europskog centra za mlade iz Budimpešte, Antje Rothmund, da je problem ljudskih prava u cijeloj Europi izvrsno pravno reguliran, ali da ima još puno nesrazmjera između teorije i svakodnevne prakse.

Ohrabruje sve veći interes mladih za stvarnu primjenu pravnih normi i realnost ljudskih prava, podcrta je gospoda Rothmund.

Recenzentica *Kompasa* Maja Uzelac proglašila ga je najambicioznijim udžbenikom te vrste koji je ikada imala u rukama, s visokim stupnjem stručno-metodičkog pristupa, ali bez odgovora na sva pitanja, jer mu je cilj pokazivanje mogućih pravaca (stoga se i zove *Kompas*) i traženje vlastitih rješenja, a s tom su se ocjenom složili i dr. sc. Lino Veljak, koji je u *Kompasu* pronašao znanja i vještine koje će pomoći mladima u snalaženju u sve složeniju svijetu u kojem živimo, odnosno dr. sc. Vedrana Spajić-Vrkaš koja naglašava simboličnu vezu pojave *Kompasa* i početka od Ujedinjenih naroda proglašene druge dekade obrazovanja za ljudska prava. Sva su se tri recenzenta složila i u procjeni kako će ovaj priručnik biti važna pomoći nastavnicima kako bi vlastitom edukacijom mogli adekvatno odgovoriti na sve veće potrebe učenika i njihove upite o odgoju i obrazovanju za ljudska prava.

Duško Popović

GRADSKO VIJEĆE MLADIH LABINA

Neka se čuje i »glas onih koji nemaju pravo glasa«

Gradsko vijeće mladih djeluje u okviru projekta »Labin – zdravi grad«, koji kao dio Hrvatske mreže zdravih gradova podržava programske sadržaje Međunarodne škole demokracije

Kao povod za osnivanje i početak rada Gradskog vijeća mladih može se smatrati uočeni problem, tj. svojevrsni društveni nedostatak koji se očituje u nikakvom ili minimalnom učeštu i utjecaju djece i mladih u aktivnostima funkciranja društvenog i političkog sustava. Konkretno, radilo se o oko 1400 djece i mladih od 10 do 18 godina s područja Labina i njegove šire okolice. Nemogućnost da djeca i mladi participiraju u političkim institucijama istovremeno je i ograničenje da bi se čuo »glas onih koji nemaju pravo glasa«, što je svojevrsna marginalizacija te populacije u društvenom, javnom i političkom životu.

Svrha formiranja Gradskog vijeća mladih u Labinu je u njegovoj primjerenosti po obliku i sadržaju za motiviranje i aktiviranje samostalnog djelovanja djece i mladih u javnom iznošenju svojih potreba, interesa, zahtjeva, kritika u lokalnoj zajednici. To je način i put demokratskog djelovanja, a Gradsko vijeće mladih predstavlja mogući primjereni oblik predstavničke demokracije za

djecu i mlade na gradskoj razini, te aktivniju komunikaciju između organa gradske vlasti i mladih naraštaja. Mladi dobivaju određenu moć u odlučivanju, ali i odgovornost u provedbi.

U radu Gradskog vijeća mladih grada Labina sudjeluju učenici dviju osnovnih i jedne srednje škole, te predstavnici Gradske uprave i Ureda poglavarstva.

Gradsko vijeće mladih grada Labina formirano je 2002. godine kao inovativan model, ničim propisan, niti obavezujući, ali projektiran i ocijenjen kao mogući dobar model (organizacijski i sadržajno) za uključenost djece i mladih u odnose suradnje s lokalnom vlašću. Prije svega u onom dijelu aktivnosti grada usmjerenih mladima, s poticanjem da ih kreiraju i osmišljavaju upravo mladi.

Svaka od dviju osnovnih škola (učenici V. – VIII. razreda) i jedna srednja škola biraju iz svakog razreda po jednog predstavnika u Učeničko vijeće na razini škole. Iz redo-

va Učeničkog vijeća škole bira se po sedam učenika u Gradsko vijeće mladih, koje kao takvo čini ukupno 21 vijećnik. Sve poslove vezane uz rad Vijeća obavljaju Ured poglavarstva i Tajništvo škole, što predstavlja podršku lokalne vlasti i obrazovnih ustanova tom projektu i tretman djece i mladih kao važnih sugrađana. Sjednicu Vijeća saziva gradonačelnik, koji ujedno obavlja i funkciju predsjednika, dok je potpredsjednik iz redova učenika. Sjednice su javne i održavaju se po dogоворu (do sada ih je održano

đena prostora za mlade na području grada Labina, a unutar toga o projektu Skate parka, uređenju glavnog trga u Labinu i projektu preuređenja napuštenе školske zgrade u Školu u prirodi; zatim o odluci izmjene Poslovnika Gradskog vijeća mladih; rezultatima ankete o problemu ovisnosti među mladima; potrebama mladih na području Labina s prijedlozima rješenja, te o problematiki nasilja u školama.

Gradsko vijeće mladih djeluje u okviru projekta »Labin – zdravi grad«, koji kao dio Hrvatske mreže zdravih gradova podržava programske sadržaje Međunarodne škole demokracije te gaji dugogodišnji partnerski odnos suradnje u poticajima demokratskim oblicima i sadržajima za mlade s Norveškim gradom Sandnes – Strand.

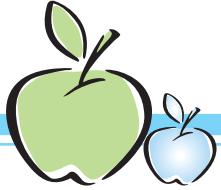
Dosadašnji rezultati djelovanja Gradskog vijeća mladih ukazuju na to da se time: otvara prostor za javno očitovanje i »osluškivanje« potreba i problema mladih; da je to pravi put za poboljšanje kvalitete života mladih, i to prema europskim standardima; da se na određeni način mladi tako uključuju u procese odlučivanja;

da je to specifičan oblik afirmacije djece i mladih jer se time izgrađuje njihovo samopouzdanje i usmjerenje na društveni angažman, a time se potiče i gradi konstruktivan i partnerski odnos između mladih i lokalne samouprave koja time postaje kvalitetnija. Kvalitetu rada Gradskog vijeća mladih grada Labina prepoznali su i Savez Udruga gradova i Udruga općina Hrvatske, Središnji državni ured za upravu i Vijeće Europe, te su Labinu za projekt »Gradsko vijeće mladih« dodijelili Priznanje za najbolju praksu u lokalnoj samoupravi u 2004. godini u području komunikacije i izgradnje partnerstva s građanima.

Eni Modrušan,

procelnica Odjela gradske uprave za samoupravu i upravu Grada Labina i koordinatorica projekta Labin – zdravi grad, telefon 052/852-731, faks 052/852-269, e-mail: eni.modrusan@labin.hr

Kako smo osnovali Dječje gradsko vijeće?

Veliki poticaj dao nam je i Gradski koordinacijski odbor akcije »Gradovi i općine – prijatelji djece« koji vrlo aktivno radi u Varaždinu

Upravo na dan kada se obilježavao petnaest godina otkako je na Glavnoj skupštini Ujedinjenih naroda usvojena Konvencija o pravima djeteta (20. studenoga 1989.), mi smo u Varaždinu 2004. godine osnovali Dječje gradsko vijeće (DGV). Dotadašnja četiri Dječja foruma, koliko ih je već nekoliko godina djelovalo u Varaždinu, izabrala su svoje predstavnike u to novo, najviše dječje gradsko tijelo.

Želju za osnivanjem Dječjeg gradskog vijeća pokazali su i Dječji forumi, koji rade i djeluju u Društvu »Naša djeca«, i Gradsko poglavarstvo, jer i jedni i drugi, svaki na svoj način prate probleme i potrebe djece i nastoje ih rješavati u interesu djece. Veliki poticaj za DGV dao je i Gradski koordinacijski odbor akcije »Gradovi i općine – prijatelji djece« koji vrlo aktivno radi u Varaždinu. Najprije su početkom listopada 2004. godine, u Dječjem tjednu, provedeni širi razgovori o važnosti Dječjeg gradskog vijeća, o programu njegova rada i načinu imenovanja, tj. izbora njegovih članova.

U Dječjim forumima predlagali smo kriterije tko može biti član DGV i na kraju dogovorili da: svaki član mora poznavati Konvenciju o pravima djeteta, to mogu biti dječaci i djevojčice koji su komunikativni, otvoreni i radoznnali, koji imaju razvijen osjećaj za pravednost, istinu, miroljubivost i poštenje, te oni koji će se zalagati za potrebe svojih vršnjaka u gradu, pa i šire. Dogovorili smo da za početak DGV ima 16 članova i da se njihov izbor po objavljenim kriterijima održi 18. studenoga 2004. godine. I konačno, dva dana poslije – 20. studenoga 2004. godine, u Gradskoj vijećnici održali smo prvu sjednicu na kojoj smo izabrali dječju gradonačelniku i njenu zamjenicu.

Toj su svečanosti prisustvovali svi istaknutiji dužnosnici i uglednici iz našega grada, a osnivanje Dječjeg gradskog vijeća vidljivo su zabilježili svi mediji u našem gradu, što nam je dragoo.

Članovi prvog Dječjeg gradskog vijeća Varaždin:

I. osnovna škola: Lovro Šarić-Koračević, 6. razred, Ida Vuković, 6. razred; II. osnovna škola: Anja Brknjač, 8. d razred, Lana Frntić, 8. d razred; III. osnovna škola: Lana Šarec, 8. razred, Ida Slatković, 7. razred; IV. osnovna škola: Stella Lukman, 5. a razred,

Mia Breški, 5. a razred; V. osnovna škola: Igor Mesek, 3. b razred, Dorotea Strelec, 3. b razred; VI. osnovna škola: Almira Breški, 6. a razred, Deana Banić-Križaj, 6. a razred; VII. osnovna škola: Karolina Balaš, 6. a razred, Magdalena Nagy, 6. a razred; Centar za odgoj i obrazovanje: Vedran Lisičak, 6. b razred; »Tomislav Špoljar« Varaždin: Ivica Lazar, 7. a razred.

Članovi Dječjeg gradskog vijeća su birani na Dječjim forumima za prava djeteta. Prva sjednica Dječjeg gradskog vijeća je održana u subotu, 20. studenoga 2004. u 11 sati u Gradskoj vijećnici, povodom 15. obljetnice donošenja Konvencije o pravima djeteta. Na toj su sjednici članovi DGV izabrali za dječju gradonačelniku **Anju Brknjač** iz II. OŠ Varaždin, a za njezinu zamjenicu **Miu Breški** iz IV. OŠ Varaždin.

Dogovoren je da će se sjednice DGV održavati prvi ponедjeljka u mjesecu, a na »dnevnom redu« će biti pitanja od interesa za nas djece. Na drugoj sjednici usvojili smo Poslovnik o radu DGV, te donijeli Program rada u 2005. godini.

Program rada DGV u 2005. godini sadrži obradu tematskih područja po mjesecima: siječanj – Informiranje javnosti o dječjim pravima; veljača – Prostori za djece i mlade u Gradu Varaždinu;

ožujak – Volonteri u humanitarnim akcijama; travanj – Kako je uređen okoliš ustanova za djecu u Gradu Varaždinu; svibanj – Filmski i kazališni repertoar za djece u Gradu Varaždinu; lipanj – Škola po mjeri učenika; rujan – Zapostavljena djeca; listopad – Varaždin – grad prijatelj djece; studeni – Izbori za novi sastav Dječjeg gradskog vijeća.

Programom rada DGV-a predviđene su i edukativni posjeti: Ured u dječje pravobraniteljice u Zagrebu, Dječjem gradskom vijeću Opatija, Dječjem odmaralištu »Varaždin« na Rabu, kao i obilježavanje nekih značajnih datuma: Dan obitelji (15. svibnja), Međunarodni dječji dan (prvi ponedjeljak u listopadu), Dan Konvencije o pravima djeteta (20. studenoga). Spomenimo još i neke od predviđenih akcija: edukacija govornog izražavanja članova DGV-a, radio i televizijske emisije o dječjim pravima, promotivni štandovi o dječjim pravima na Trgu kralja Tomislava.

Program rada Dječjeg gradskog vijeća usvojen je na 2. sjednici, 6. prosinca 2004. godine.

Dubravka Novak, predsjednica DND
Anja Brknjač, dječja gradonačelnica

»ŠKOLE DEMOKRACIJE – VINKOVCI«

Uspješan rad Vijeća mladih

Vijeće grada Vinkovaca, na sjednici održanoj 30. siječnja 2003. godine, donijelo je odluku o realizaciji projekta »Škole demokracije – Vinkovci«, u okviru projekta Vinkovci – zdravi grad. Projekt »Škole demokracije – Vinkovci« pokrenut je 2001. godine, za vrijeme posjeta gospodina Luciana Antonellia, voditelja debatnog kluba Srednje škole Mate Blažine iz Labina, gospodina Geira Hetlanda, međunarodnog koordinatora projekta »Škole demokracije« i gospode Tone Linge iz norveškoga grada Sandnesa.

Za nas je taj projekt važan jer omogućava razvoj društva i demokratskih vrijednosti među mladima, kroz njega mladi uče životne vještine komunikacije i socijalizacije, a projekt posebno ukazuje na važnu ulogu mladih u društvu i pomoći njega verbalno i argumentirano treniraju rješavanje složenih situacija.

Ciljevi su projekta promocija demokratskih procesa u školama, lokalnoj upravi, Vukovarsko-srijemskoj županiji i gradu Vinkovcima. Projekt omogućava i uključivanje mladih u postupke donošenja odluka na razini gradske uprave.

Na razini grada projekt »Škole demokracije – Vinkovci« sastoji se od tri pojedinačna oblika: debatnog kluba, gradskog Vijeća mladih i Mini parlamenta mladih. Naše su aktivnosti kratkoročne, srednjoročne i trajne. U kratkoročne aktivnosti ubrajamo pokretanje projekta »Škole demokracije – Vinkovci«, pod pokroviteljstvom Poglavarstva grada Vinkovaca, formiranje projektnog tima, pronalaženje sjedišta za rad, osnivanje Debatnog kluba grada Vinkovaca i pokretanje programa za usavršavanje za rad na projektu. Među srednjoročnim su aktivnostima bile utemeljenje gradskog Vijeća mladih te razvijanje i primjena projekta kroz osnivanje Mini parlamenta mladih grada Vinkovaca. Trajna je aktivnost usavršavanje sudionika za implementaciju projekta »Škole demokracije – Vinkovci« u svakodnevnicu.

Uspješnu suradnju razvili smo s vinkovačkom Gimnazijom Matije Antuna Reljkovića i profesorima Zvonkom Korparom, Ivanom Ručevićem i Krunoslavom Kuna, te Mandicom Sanković, dipl. ing. arh. iz Poglavarstva grada Vinkovaca. Veliki su doprinos dali i Ministarstvo prosvjete i športa, odnosno viša stručna savjetnica Milvija Marković, prof., Hrvatska mreža zdravih gradova i dr. sc. Selma Šogorić, dr. med., koordinator projekta »Škola demokracije« za Republiku Hrvatsku Čedomir Ružić, prof. i pročelnica Ureda za

društvene djelatnosti Grada Labina Eni Mordrušan, dipl. iur.

U provođenju projekta odabrali smo one metode rada koje najviše odgovaraju mladima, s obzirom na izbor tema, interes i želje mladih Vinkovčana. U projekt se mogu uključiti svi mladi ljudi, a posebno učenici i studenti, roditelji, djelatnici osnovnih i srednjih škola, predškolskih i socijalnih ustanova i drugi.

Trajanje projekta nije ograničeno, odnosno traje sve dok za njega postoji interes među mladim Vinkovčanima. Sredstva za realizaciju projekta osiguravaju se u proračunu Grada Vinkovaca, kao posebna stavka.

Na sjednici održanoj 13. lipnja 2003. godine usvojena su Pravila rada Vijeća mladih grada Vinkovaca, a za dopredsjednika je izabran Marko Kalić, učenik Zdravstveno-veterinarske škole dr. Andrije Štampara. Iste je godine iz gradskog proračuna osigurano 15.000 kuna namijenjenih provedbi projekta kojeg članovi Vijeća mladih budu smatrali najboljim, najkvalitetnijim i temeljito razrađenim. Naš je prvi projekt bio cyber caffe – centar okupljanja mladih. Projekt nije realiziran jer je predviđeni prostor ustupljen Poljoprivrednoj školi.

Prije izglasavanja drugog projekta, za 2004. godinu, izabrali smo novog dopredsjednika gradskog Vijeća mladih, Ivana Bičanića. Postupak je izglasavanja projekta ostao isti, a

odabrali smo projekt Ljeto na Banji. Projekt se realizira zahvaljujući finansijskim sredstvima dobivenim od Poglavarstva grada Vinkovaca, a razvili smo i odličnu suradnju sa sponzorima, na čiju se potporu i pomoći uvijek možemo osloniti.

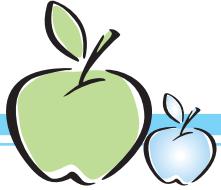
Koncem travnja 2005. godine sudjelovali smo na devetom Sajmu zdravlja u Vinkovcima, na kojem smo imali vlastiti stand na kojem smo se predstavili svojim promotivnim materijalima, plakatima i na drugi način.

Održali smo i niz predavanja o mladima i alkoholu, mladima i pušenju te o AIDS-u. Na sastanku s dr. sc. Selmom Šogorić, nacionalnom koordinatoricom Hrvatske mreže zdravih gradova produbili smo suradnju te razgovarali o djelovanju Vijeća mladih grada Vinkovaca i grada Labina.

Naša je zadnja akcija bilo sudjelovanje na Europskom tjednu, gdje smo imali zapaženu ulogu.

Trenutno nas najviše zaokuplja priprema i izrada časopisa s kojim ćemo se predstaviti na 12. Ijetnoj školi unapređenja zdravlja u Motovunu, na radionici »Škole demokracije – Parlament mladih«, u Labinu, od 6. do 8. srpnja. Nadamo se da ćemo uspjeti i na taj način opisati i drugima približiti naš dosadašnji rad.

Ivana Borzić

Mladi s Neretve daleko odmakli u demokraciji

Metković je poznat po prvom Gradskom vijeću mladih u Hrvatskoj, a na poticaj njihove Škole demokracije osnovano je i Županijsko vijeće mladih, također prvo u državi

Najveći pad konzumacije cigareta, alkohola i opojnih droga kod srednjoškolaca na području Dubrovačko-neretvanske županije i gotovo zanemariva stopa nasilja među učenicima osnovnih škola – činjenice su s kojima se može podićiti Metković, a koje su velikim dijelom rezultat dugogodišnje kvalitetne edukacije mladih u sklopu projekta Zdravi grad. Riječ je o neizravnim posljedicama kontinuiranog rada s učenicima na jačanju osobnosti od njihovog predškolskog uzrasta, a koje su proizašle iz cijele lepeze pozitivnih osobina što su ih mladi Metkovčani razvili u većoj mjeri od svojih vršnjaka u ostalim gradovima županije. Spomenimo samo: ustrajnost, različitost interesa, pozitivnu opservaciju budućnosti, odlučnost u obrani svojih stavova, brzi oporavak od neugodnih iskustava, te učenje iz njih, što je pokazalo istraživanje provedeno 2001. i 2003. godine, o kojem je bilo više riječi u prošlom broju »Epohe zdravlja«.

Metkovski srednjoškolci također imaju razvijeniji osobni moral i etički sustav vrijednosti, usjećnije surađuju s drugima, razvili su bolje vještine učenja i bolje razumiju demokraciju. To je velikim dijelom izravna posljedica programa Škole demokracije, koji je dio projekta Zdravi grad, a u kojem Metković bilježi izvanredne rezultate. Grad na Neretvi poznat je, naime, po prvom Gradskom vijeću mladih, a iz njihove je Škole demokracije

potekla i inicijativa za osnivanje Županijskog vijeća mladih, koje je nedavno u Metkoviću održalo sjednicu, također prvu takve vrste u državi.

– Bili smo pioniri tog procesa u Hrvatskoj. O ulozi i značaju Gradskog vijeća mladih počeli smo učiti još 1998. godine u Norveškoj, kada smo prvi put prisustvovali Vijeću mladih grada Sandnesa. Učili smo na koji su način škole povezane s lokalnom zajednicom, i to ne samo preko određenih projekata, nego i kroz pravne akte, što nam je do tada bila nepoznanica. Od nas se očekivalo da napravimo prve korake i započnemo s prvim demokratskim procesima na razini lokalne zajednice. Program od samog početka uživa maksimalnu potporu norveškog Ministarstva vanjskih poslova, a od 2000. godine i našeg Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa – objašnjava **Živka Franković**, voditeljica Škole demokracije, inače profesorica engleskog jezika u metkovskoj Gimnaziji, koja ovaj zahtjevan i opsežan program vodi isključivo svojom dobrom voljom i u slobodno vrijeme.

Nakon što su se predstavnici Gimnazije educirali, a prof. Franković u Gradskom poglavarstvu pripremila teren, u Metkoviću je u svibnju 2001. godine održana prva sjednica Gradskog vijeća mladih. U njezinom su radu, kao i na dalnjim sjednicama koje se održavaju jednom godišnje, sudjelovali predstavnici sve četiri metkovske

škole, dvije osnovne i dvije srednje, uz predsjedanje gradonačelnika **Stipe Gabrića**, kojeg je na sljedećim sjednicama mijenjao dogradonačelnik **Mate Mustapić**. Model rada Vijeća je poznat: svaka od škola izlazi pred mlade vijećnike sa svojim projektom, što otvara prostor raspravi, nakon koje slijedi glasanje, odnosno biranje najboljeg ponuđenog projekta, za čiju su realizaciju sredstva osigurana. I, dakako, svaka sjednica, kao i one s odraslim vijećnicima, ima i vrijeme predviđeno za vijećnička pitanja upućena gradskim poglavarima. Učenici pitaju ono što ih muči u njihovu okruženju, a predstavnici Grada odgovaraju odmah na sjednici ili odgovore naknadno šalju pismenim putem.

Isti je način rada i na županijskoj razini. Na prvoj sjednici, koja je održana pod predsjedanjem župana **Ivana Šprlje**, prisustvovalo je po pet predstavnika iz pet gradova: Metkovića, Opuzena, Ploča, Dubrovnika i Blata, dok su predstavnici Korčule bili promatrači. Nakon dinamične, tolerantne i argumentirane rasprave mladi su vijećnici javnim glasanjem dali prednost projektu Srednje škole iz Ploča, koji predviđa uređenje školskog igrališta. Prvu sjednicu finansijski su podržali županijski i gradski Upravni odjel za društvene djelatnosti i udruga »Metković zdravi grad«, a prof. Franković objašnjava kako je za nastavak rada neophodno djelovanje županijskog parlamenta regulirati pravnim aktima, kao što je to učinjeno s Gradskim vijećem.

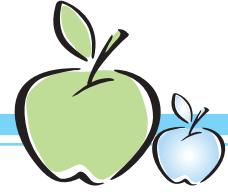
Naglašava i kako je zadaća profesora bila da učenike nauče tolerantnom ponašanju, ljeptom govoru, vještini slušanja, kao i tome da kratko, izravno i jasno iznose svoje stavove i mišljenja. A učenici potvrđuju da su u tome u visokom postotku i uspjeli.

Veronica Vidović, učenica trećeg razreda Gimnazije i predstavnica svih srednjoškolaca Dubrovačko-neretvanske županije u Nacionalnom vijeću mladih, ističe kako je Škola demokracije zasluzna za stvaranje partnerskog odnosa između učenika i profesora.

– Ranije nismo bili povezani, no od kada suradujemo na ovom programu, profesorima se možemo obratiti zbog bilo kakvog problema. Također, i atmosfera među učenicima je prijateljska. Među nama nema sukoba, ni natjecanja. Na sjednicama nam nije cilj pokupiti novac za realizaciju svog projekta, nego glasamo prema savjeti, odnosno

Županijsko vijeće mladih

za onaj projekt koji nam se uistinu čini najbolji. Uz to, sve više se družimo i izvan škole i provodimo zajedno svoje slobodno vrijeme – objašnjava Veronika, koja je u Školu demokracije uključena već sedmu godinu, od petog razreda osnovne škole.

Metković je Gradska vijeće mladih oformio prije nego je Zakon o srednjem školstvu propisao takvo povezivanje učenika s lokalnom zajednicom. No, obuhvaćanje osnovaca zakonom do danas nije regulirano, a u Metkoviću su oni u rad Vijeća uključeni od samog početka. Prof. Franković je inicirala i njihovu dodatnu edukaciju u Norveškoj, gdje je doznala za međunarodni projekt »Agenda 21« u sklopu kojeg osnovci uče kako na kreativan način predstaviti svoju školu određenim projektom.

Osnovci s Neretve bilježe i izvanredne rezultate u projektu »Stop nasilju među djeecom«, a za što je metkovska Osnovna škola »Stjepan Radić« nedavno nagrađena posebnom plaketom UNICEF. Profesorica **Snježana Nikolić**, voditeljica Školskog vijeća, objašnjava kako se uobičajena stopa nasilja u školama kreće između 14 i 18 posto, a kod njih je iznosila devet posto. Posljedica je to, naglašava, programa »Škola koja promiče zdravlje«, koji se kod njih provodi od 1996. godine. Edukacija »malih« i »velikih« u svrhu poboljšanja komunikacije na relaciji učenik-nastavnik-roditelj (u svim smjerovima) rezultirala je time da više gotovo i nema intervencija nakon što se neki vid nasilja dogodi jer učenici problem rješavaju prije nego on eskalira.

– Naučili su brinuti se o sebi na miran, demokratski način. Da bi to postigli, morali smo educirati i odrasle, kako bi oni mogli biti primjer djeci. Sada smo stvorili komunikacijski krug, odnosno mrežu koja probleme rješava mirno, a ne sukobima. I u tom segmentu, jednako kao i kod problema ovisnosti, potvrđeno je da preventivni programi daju najbolje rezultate – ističe prof. Nikolić.

Unapređenje zdravlja predstavlja sveobuhvatan društveni i politički proces koji uključuje kako akcije usmjerene jačanju vještina i sposobnosti pojedinaca, tako i akcije usmjerene promjeni socijalnih, ekonomskih i okoliških uvjeta kojima se teži ukloniti njihov (potencijalno negativan) učinak na zdravlje pojedinaca i društva. Unapređenje zdravlja je proces jačanja ljudi s ciljem njihova sposobljevanja da povećaju kontrolu nad determinantama zdravlja i kroz to ga unaprijede. Sudjelovanje je esencijalna komponenta koja omogućuje održivost i kontinuitet akcije unapređenja zdravlja.

Profesorka Živka Franković i predstavnica Vijeća mladih

Komunikaciju i vještinsku rješavanja problema osnovci su razvijali i kroz Školu demokracije. Kroz svoje Školsko vijeće, a zatim i Gradsко, te Županijsko, nastoje poboljšati uvjete boravka u školi, pomoći djeci s posebnim potrebama, uljepšati školsku zgradu i okoliš, te bolje regulirati promet oko škole. Primjerice, Gradska vijeće mladih usvojilo je projekt OŠ Don Mihovila Pavlinovića o nabavci računala za kabinet naminjenjen radu s djecom s poteškoćama u razvoju, a vijećnici triju škola složni su u nastojanju da se ponovno postave ležeći policajci na cesti na koju gledaju njihove škole.

Vijeće učenika Gimnazije odgovorno je za provedbu dviju anketa u školama. Prva je bila »Informiranost i primjena učeničkih prava u osnovnim i srednjim školama«, a druga »Mjerenje stupnja ljudskih prava u školi«, čija su se pitanja temeljila na Općoj deklaraciji o pravima čovjeka.

– Zaključci do kojih smo došli provedbom anketa pokazali su apsurdnu situaciju. Škola koja najbolje informira učenike o njihovim pravima jest Gimnazija, a istodobno je upravo Gimnazija ta koja se najmanje pridržava naučenih prava. Nakon tih rezultata sastalo se Nastavničko vijeće jer smo se morali osvijestiti. I osvjestili smo se, postali smo fleksibilniji. Iako je u početku bilo malog otpora kod starijih kolega, osjeća se pozitivan pomak – napominje prof. Franković. Objasnjava kako je riječ, primjerice, o pravu učenika da dobije svaki test na uvid, kao i to kako u danu može biti usmeno ispitana najviše dva puta.

U radu s učenicima njeguje se i osjećaj solidarnosti i karitativen rad. Primjerice, predstavnici škola često daruju bolesnu i hendikepiranu djecu, organiziraju im priredbe, posjećuju i daruju socijalno ugrožene

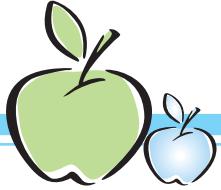
abitelji, stare i nemoćne, a svakoj takvoj akciji mladi Metkovčani rado se odazivaju i nesebično daruju potrebite.

Pozitivni rezultati dugogodišnjeg rada s mladim Metkovčanima na prihvatanju različitosti, razvijanju osjećaja odgovornosti i samostalnosti, kao i poštovanja i solidarnosti prema drugima očiti su i u projektu »Puževa kućica«, kojeg su mladi vijećnici nedavno zajednički predstavili na prvoj sjednici Županijskog vijeća mladih. Riječ je o projektu uređenja prazne i zapuštene kućice u krugu Gimnazije, koja bi, nakon renoviranja i opremanja, trebala poslužiti srednjoškolcima za sadržajnije i kvalitetnije ispunjavanje slobodnog vremena. Veronika Vidović objašnjava kako bi profesori, školski majstor i učenici trebali prostor zajedno obojati, očistiti, zidove ocrtati i zatim postaviti razglas, DVD i glazbenu liniju. Onde bi se održavali plesovi, sastanci dramske i filmske sekcije, te instrukcije učenicima koji »zapijnju« u nekom predmetu. »Puževa kućica« na Vijeću nije prošla, no prof. Franković vjeruje kako bi se projekt mogao realizirati finansijskom injekcijom Regionalnog centra za zaštitu okoliša – REC Metković.

Bilo kako bilo, mladi s Neretve su u demokraciji definitivno daleko odmakli, a ponekad odlutaju i predaleko. Svoja prava, kaže prof. Franković, nekad i zloupotrebljavaju jer se u nekim situacijama ne znaju zaustaviti.

– Zbog toga ćemo u budućnosti nastojati poraditi na bontonu, koji je danas zanemaren i treba ga njegovati. Naši učenici već godinama sudjeluju u radu Govorničke škole, učeci kulturu govora, a sada je vrijeme da poradimo i na kulturi ponašanja – zaključuje prof. Franković.

Divna Zenić

Mladi u projektu izgradnje demokracije

Pismo norveškog koordinatora Projekta demokracije u jugoistočnoj Europi, gospodina Geira Hetlanda

Kad je ovaj projekt 1997. godine pokrenut u Norveškoj, kao suradnja između Srednje škole Strand i Općine Sandnes, te predstavljen Hrvatskoj mreži Zdravih gradova od strane Ureda projekta Zdravi grad Sandnes, cilj mu je bio pomoći promicanju izgradnje demokracije u jugoistočnoj Europi. Projekt je formalno dio Gradskog plana Sandnesa do 2017. godine i financira ga norveško Ministarstvo vanjskih poslova, Norad, kao i škole i gradovi koji u njemu sudjeluju.

Kroz suradnju gradskih projekata i nacionalnih mreža Zdravih gradova Hrvatske i Norveške umrežene su i njihove srednje škole te po uzoru na norveške lokalne demokratske modele, kao što su Dječja gradska vijeća, Učenička vijeća, Vijeća mladih i Mini parlamenti mladih, projekt je prihvaćen od strane glavnih Zdravih gradova u Hrvatskoj, bilo u vidu samostalnih projekata ili kao nadopuna i osvještenje sličnim projektima.

U prošle smo dvije godine također započeli suradnju na izgradnji demokracije sa školama u Bosni i Hercegovini te Srbiji i Crnoj Gori. Te su škole posjetile naše međunarodne radionice u Norveškoj i Hrvatskoj, zajedno s učenicima i nastavnicima iz drugih zemalja sudionica.

Strategija nam je bila prikazati svoje demokratske modele ljudima zaduženim za raspodjelu sredstava u školama i na političkim pozicijama u zemljama sudionicama. Kao rezultat, održavaju se redovni sastanci Vijeća mladih gradova i županija, pod predsjedanjem gradonačelnika, gdje se manja sredstva iz općinskih i županijskih budžeta dodjeljuju Vijećima mladih, nakon demokratskog procesa provedenog među svim učenicima lokalnih škola. Novac se koristi za zdravstvenu i socijalnu zaštitu, obrazovanje, ekologiju i klubove mladih.

U nekim slučajevima, politička administracija koristi naša Vijeća mladih kao izvor za gradsko planiranje održive budućnosti, u skladu s ideologijom Zdravih gradova Svjetske zdravstvene organizacije.

Činjenica da gradonačelnici prihvaćaju vođenje sastanaka Vijeća mladih, gdje se učenički predstavnici u demokratskom procesu bore za novac za svoje škole, mlade uči koliko je važno dijeliti i činiti ustupke.

Motivacija za obavljanje poslova međunarodnog koordinatora u ovom projektu

Geir Hetland

uglavnom se odnosi na osobne obveze da radimo posao koji je koristan za ljude koje pozajemo i cijenimo. Veliki ljudski potencijal, koji očigledno postoji u školama koje su članice mreže i nevladinim organizacijama u ovom dijelu Europe, zaslužuje više od profesionalne skromnosti, gledište je norveškog koordinatora.

Projekt demokracije je također imao neke popratne učinke.

Primjer novih ideja o suradnji lokalnih vlasti i mladih u ovom projektu je suradnja škola i policije u Istri, u projektu pod nazivom »Razgovor umjesto nasilja«, koji su predstavili norveški policajci na sastanku u Labinu, u srpnju 2004. Sljedeći primjer je prošlogodišnje sudjelovanje škola naše mreže u tri ekološke radionice Norveškog lokalnog programa »Agenda 21«. Godine 2003. 60 učenika i 101 nastavnik naše norveške škole u Strandu bili su pozvani provesti tjedan dana u pet različitih hrvatskih škola u mreži Zdravih gradova. Norveške su učenike ugostile lokalne hrvatske obitelji, nakon internetske suradnje hrvatskih i norveških učenika iz raznih škola o različitim predmetima.

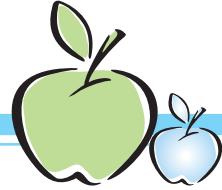
Prošle dvije godine je 350 učenika iz tih norveških škola radio jedan dan na raznim poslovima, kako bi prikupili novac kojim bi

se poboljšali uvjeti u školi članici mreže u Bosni i Hercegovini, kojoj je to najpotrebnejše. Predstavnici Učeničkih vijeća iz obje škole su se susretli u obje zemlje kako bi razmotrili razna rješenja.

Učenici svih zemalja članica mreže se sastaju svake godine i razgovaraju o problemima i nadanjima za budućnost. Osim što uče i vježbaju demokratsku debatu i odlučivanje, učenici također razvijaju međunarodna prijateljstva i razumijevanje kultura. Učesnici iz Norveške to je također pružilo jedinstvenu priliku da dobiju novo nadahnuće za svoju demokraciju, koju često uzimaju zdravo za gotovo. Budući da dolaze iz Norveške, socijalne države, susret s entuzijazmom i predanošću manje sretnih učenika je našim mladim predstavnicima pružio nov i koristan uvid u vlastitu životnu situaciju.

Zahvaljujem svim odgovornim ljudima na pruženoj mogućnosti da progovorim u tako važnom okružju. Od naših prvih kontakata u Ljetnoj školi u Istri 1997. godine, vaš je doprinos ovom projektu izgradnje demokracije bio od velike važnosti.

S poštovanjem i divljenjem,
Geir Hetland, koordinator projekta Strand, Norveška, 28. svibnja 2005.

NORVEŠKI MINI-PARLAMENT

Treba li Hrvatskoj Mini-sabor?

Mi hoćemo i trebamo Mini-sabor – za bolje obrazovne mogućnosti mladih, jačanje njihove političke kulture i podizanje ukupne društvene demokratizacije

Već desetak godina u Strand Vide-regaende školi (uz obuhvat i nekoliko srednjih okolnih škola) provodi se projekt Mini-parlamenta, kao posebni obrazovni i društveni projekt svojevrsnog "igranja uloga" parlamenta iz Oslo ("MINI – STORTINGET"). Kroz ovaj se projekt mladi ljudi, učenici škole, uvode metodički, ali zanimljivo, životno i neposredno u aktivan svijet politike, njezinog promišljanja i prakticiranja na razini zakonodavne i izvršne vlasti, predstavničke demokracije, ustavno-pravnog, političkog i ekonomskog poretka.

Program se realizira uz podršku i u suradnji s Norveškim parlamentom, Vladom i organima lokalne samouprave i zahtjeva poseban angažman škole u cjelini. Projekt "Mini – parlamenta" je blizak interesima i ukusu mladih i omogućava im da iskažu što to mladi u politici, odlučivanju, društvenoj organizaciji i regulaciji mogu i hoće.

Projekti aktivnosti odvijaju se tijekom cijele godine obuhvaćajući nekoliko faza: motiviranje i obuhvat učenika u program (i uloge zastupnika i članova Vlade), radni posjet zasjedanju Stortingeta u Oslu, upoznavanje s političkim programima parlamentarnih stranaka, Ustavom, Izbornim i drugim zakonima, dokumentima o djelovanju parlamenta i drugo, pripreme za realizaciju zasjedanja Mini-parlamenta te simulaciju stvarne strukturi vlasti (Vlada – premjer – ministri – pozicija – koalicija – opozicija...).

U takvom se programskom spolu jasnije, određenije i neposrednije profilira i aplicira smisao i svrshodnost temeljnih političkih kategorija i pojavnosti kao što su primjerice: politički pluralizam, posredna demokracija, izbori, politička vlast, političko djelovanje, politički ciljevi, politički akteri, političko nadmetanje, zakoni, pravna država. Osim toga učenici se obučavaju tehnikama i vještina-ma javnog iznošenja i zastupanja određenih stavova, prijedloga i zahtjeva, argumentiranog dijaloga i javne komunikacije. Učenici sudjeluju u pripremama Mini-parlamenta uklopljeni svojim pojedinačnim ulogama brojčano, organizacijski i strukturalno sukladno stvarnoj strukturi vlasti i u tim se ulaganjima organizacijski i sadržajno pripremaju za svoje parlamentarno zasjedanje.

Mini-parlament zasjeda jednom godišnje (u

proleće) u školskoj sportskoj dvorani koja se tehničkim izgledom – raspored mesta, govornice, stola predsedavajućeg, TV-snimanjem, nastoji približiti izgledu parlamentarne vijećnice. Zasjedanje Mini-parlamenta traje tri dana i odvija se prema Poslovniku

nastave i cijela je škola u funkciji Mini-parlamenta (s obzirom na to da je i znatan dio učenika i nastavnika neposredno ili posredno uključen u tu aktivnost). Za nastavnike i učenike koji nisu angažirani u projektu unaprijed se planira neka stručna ekskurzija ili

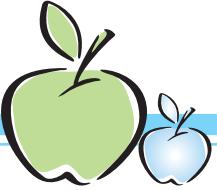

Tečaj Škole demokracije – Vijeća mladih u Labinu 2002. godine

Stortingeta. Učenici – zastupnici nose kartice različitih boja (različite stranačke pripadnosti) sa svojim imenom i prezimenom i oznakom mjesta iz kojeg dolaze, a članovi Vlade s oznakom svoje funkcije i resora. Od učenika se traži da svojim izgledom budu prilagođeni parlamentarnom ugodaju, kao npr. za muškarce je obvezno odijelo ili sako i kravata. U realizaciji zasjedanja Mini-parlamenta sudjeluje i dio učenika i nastavnika koji nisu direktno uključeni u zasjedanje, ali njihov angažman veoma je važan za uspješnost projekta (pisanje i distribucija materijala, informacijska služba, tehnički uvjeti, hrana, pomoći poslovi...). Zasjedanje započinje prvi dan poslije podne, drugi dan traje cijelodnevno i treći se dan prije podne završava. Prvi dan redovna nastava završava ranije, dok drugi i treći dan nema redovne

nešto slično. Zasjedanju prisustvuju i predstavnici Parlamenta u Oslu, predstavnici regionalne skupštine te drugi gosti i novinari. Sjednicu vode predsjednik i potpredsjednik Mini-parlamenta.

Ovogodišnje zasjedanje (2003. godine, op.urednika) odvijalo se oko prijedloga programa rada Vlade, koji su učenici autonomno osmisili po cijelom nizu područja. Program su predlagali i branili premjer i članovi Vlade, a potom se isti razmatrao na Klubovima zastupnika i u nadležnim odborima, te bio predmetom Parlamentarne rasprave. Sudionici su na Program davali svoje primjedbe, ali i bezrezervnu podršku. Kao u pravom Parlamentu bilo je tu i sučeljavanja, lobiranja, amandmana i replika... U vezi toga pokrenuta je i inicijativa za izglasavanje nepovjerenja Vladu, što (ovoga puta) nije

NORVEŠKA ISKUSTVA U PROJEKTU DEMOKRACIJE

Profesorka Delfina Arapović

ju svoja viđenja, prijedloge i rješenja aktualnih društvenih pitanja i odnosa. Promišljeno i odgovorno. To je glas i poruka mladim da svijet politike mora imati dovoljno prostora za mlade, odnosno da mladima treba dati prostora i mogućnosti da se sposobljavaju za svijet politike, u njega ravнопravno uključuju te sudjeluju u njegovu kreiranju. To se iskazuje kao karika demokratičnosti i u obrazovanju i u društvenoj zajednici jer tretira mlade kao važan subjekt politike i društvene demokratizacije.

Treba li i nama u Hrvatskoj nešto slično – sličnih vrijednosnih osnova i ciljeva? Komparativno postoje i sličnosti i razlike između strukture, organizacije i funkcioniranja norveške i naše zakonodavne i izvršne vlasti! No, bez obzira na to, a uvažavajući prvenstveno upravo vrijednosne osnove i ciljeve takvog oblika cjeleživotnog obrazovanja mladih, te specifičnosti ne moraju biti prepreka mogućnostima primjerene prilagodbe Mini-parlamenta (Sabora) u našim uvjetima.

I zato smo po povratku iz Norveške, mi iz Labina našem Ministarstvu prosvjete podnijeli pismani izvještaj o radu Mini-parlamenta u Norveškoj, kao i prijedlog okvirnog programskog oblika i sadržaja primjene Mini-

sabora kod nas (razradili smo organizacijsko-programsку izvedbu i pristup primjeni tog projekta prilagođenog strukturi naše predstavničke vlasti i mogućnostima uklapanja u naš srednjoškolski obrazovni sustav). Zašto? Zato što je taj program dobar (i izvedbeno moguć) obrazovni model, kojim se i u našim društvenim okolnostima, tehnikom simulacije (»ulaženjem u kožu«) parlamentarizma i igranjem uloga odlično može naučiti o politici i za politiku i stvoriti politički angažiranog građanina. Program bi omogu-

korištenje sustava, sposobljava za aktivno djelovanje u zajednici, neposredno upoznaje sudionike s gradanskim pravima, slobodama i dužnostima, jača samopouzdanje, vježba mlade konkretnom pristupu rješavanju konkretnih pitanja bez indoktrinacije, osvještava relaciju pojedinac – državna vlast – demokracija, vježba mlade u korištenju demokratskih institucija, metoda i mehanizama, uči ih interdisciplinarnosti, kritičkom promišljanju, slobodi izbora, te poboljšava vještine javnog i argumentiranog govora. Naime, pripremama i izvedbama »Mini-parlamenta« učenicima, na poseban način, postaju subjektom politike i njezinim kreatorom, uočavaju da su sposobni iskazati svoje potencijale i promišljanja pa čak i dati rješenja postojećih društvenih problema. Politika im na taj način postaje i bliskija i dostupnija. (ovo istaknuti na ton, možda u negativu) Mi hoćemo i trebamo Mini-sabor – za bolje obrazovne mogućnosti mladih, jačanje njihove političke kulture i podizanje ukupne društvene demokratizacije. Očekujemo odgovor i opredjeljenje Ministarstva znanosti, prosvjete i športa, Hrvatskog sabora i Vlade u svezi toga.

Delfina Arapović, prof., autor organizacijsko-programske izvedbe i pristupa primjeni projekta

Dr. sc. Selma Šogorić, liječnik, nacionalna koordinatorica Hrvatske mreže zdravih gradova

Mi hoćemo i trebamo Mini-sabor – za bolje obrazovne mogućnosti mladih, jačanje njihove političke kulture i podizanje ukupne društvene demokratizacije. Očekujemo odgovor i opredjeljenje Ministarstva znanosti, prosvjete i športa, Hrvatskog sabora i Vlade u svezi toga.

Vijeće mladih grada Sandnesa, Norveška

Moj put u Norvešku

Dok smo letjeli za Hrvatsku, pitala sam se zašto smo uopće išli u Norvešku. Mislila sam kako u Hrvatskoj ne možemo napraviti ništa slično, ali onda mi je sinulo: Naravno da možemo!

Nakon vrlo dugog, ali udobnog putovanja, stigli smo u Norvešku. Odredište nam je bio Sandnes, grad od oko 20.000 stanovnika. Sandnes nema aerodrom, tako da smo sletjeli u obližnji grad, Stavanger. Na aerodromu su nas dočekali Geir Hatland (organizator našeg dolaska), njegova supruga, i Anders Jarvik, jedan od koordinatora, i odveli nas u hotel u Sandnesu svojim automobilima. Hotel u kojem smo odsjeli se zove Quality Residence Hotel i bio je sjajan. Svatko je imao svoju sobu i osobljje je bilo vrlo ljubazno.

Slijedeći dan posjetili smo Odjel za kulturu u Sandnesu, koji oni nazivaju »Kulturmolla« ili Klub mladih. Odjel za kulturu je zgrada u kojoj se mladi ljudi mogu nalaziti i zabavljati jer u Norveškoj ljudima mlađim od 18 godina nije dozvoljeno izlaziti u kafiće, a neki kafići ne primaju goste mlađe od 20 godina. Zato u Odjelu za kulturu imaju diskoteku, kafić, halu za koncerte, a na poticaj zaposlenika, mlađi mogu osnivati bendove, plesne ili literarne skupine. Tamo se također održavaju sastanci Vijeća mladih.

svaka škola ima svoje Vijeće mladih, a svako Vijeće mladih ima predsjednika, tajnika i blagajnika. Zadaća Vijeća mladih je da osmisli slobodno vrijeme koje provode u školi i da se bori za sve što im treba, na demokratski način. U četvrtak smo sudjelovali u radu Gradskog dječjeg vijeća. Velika gradskna vijećnica bila je puna djece koja su bila organizirana u šest skupina. Neki od njih su bili takoli mali da im noge nisu doticale pod kad su sjeli. Ispred njih je bio gradonačelnik Sandnesa, gosp. Jostein Rovik i predsjednik Vijeća mladih, Kari-Anne Jakobsen. U stražnjem dijelu vijećnice bili su roditelji najmlađih sudionika. Nakon što su Kari-Anne i gradonačelnik pozdravili nazočne i izrazili im dobrodošlicu, gradonačelnik je objasnio što će se događati u vijećnici. Gradsko vijeće će ponuditi 100.000 Nkr djeci i mlađima. Tih 100.000 Nkr će prvo biti podijeljeno na 25.000 Nkr i 75.000 Nkr. 75.000 Nkr će zatim biti podijeljeno tako da svaka skupina dobije isti iznos, a 25.000 Nkr će dobiti skupina koja dobije polovicu glasova. Nakon toga su se skupine povukle u Klub mladih da se pripreme za diskusiju. Prvo su odabrali predsjednika skupine. Nakon toga su napisali prijedloge za 12.500 Nkr i 25.000 Nkr. Mogli su koristiti razne materijale: postere, knjige, časopise, grafove, internet... sve kako bi osmislili svoje želje, potrebe i prijedloge na najbolji način. Nakon dva sata su

se vratili u gradsku vijećnicu i diskusija je započela. Prvo su odlučili na što mogu potrošiti 12.500 Nkr (75.000 Nkr). Većina je bila za sportske aktivnosti i svi su se s tim složili. A zatim su trebali odlučiti o glavnoj stvari. Kako potrošiti 25.000 Nkr? Svaka skupina je prezentirala svoj prijedlog. Neki su bili za biciklistički park, neki za klupe oko škole, neki za skateboard utrku.

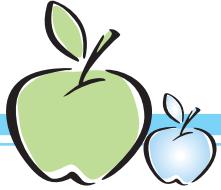
Diskusija je trajala jedan sat, i mislim da je to bilo ono zašto smo posjetili Norvešku. Djeca su me se jako dojmila. Oni su svi mali demokrati. Bili su opušteni, ali istovremeno tako ozbiljni i puni samopouzdanja. Poput odraslih, ali otvoreniji i iskreniji. Skupina koja je željela skateboard utrku je pobijedila, ali tek nakon tri kruga glasovanja. Na kraju su razgovarali o stvarima koje žele promijeniti u svom gradu i školi. Većina ih

se žalila na prljave školske WC-e, neke ružne zgrade, prljave parkove...

U petak smo išli u razgledavanje fjordova trajektom. Usput, posjetili smo srednju školu u gradiću Tau. Škola je poput sna! Učionice su pune razne opreme, stolice udobne, a kemijski kabinet je kao laboratoriј. Subota je bila slobodna, pa smo otisli u šoping. U nedjelju smo oputovali kući.

Dok smo letjeli za Hrvatsku, pitala sam se zašto smo uopće išli u Norvešku. Mislila sam kako u Hrvatskoj ne možemo napraviti ništa slično, ali onda mi je sinulo: Naravno da možemo! Imamo puno mlađih ljudi, imamo gradonačelnika, imamo prostor, jedina stvar koja nam je potrebna su volonteri, rad i dobra volja.

Ana Nedić,
2. razred srednje škole

PREDSTAVNICI SŠ MATE BLAŽINE I GRADA LABINA U RADNOM POSJETU NORVEŠKOJ

Motivirati i uključiti što više učenika u cilju povećanja njihova utjecaja u društvu

Povod i cilj boravka u Sandnesu i Strandu bilo je neposredno upoznavanje s tamošnjim oblicima i sadržajima većeg udjela djece i mlađih u društvenom utjecaju i odlučivanju uz istovremenu veću društvenu orijentaciju odraslih i društvenih mehanizama (organi vlasti, uprave, škole, policija, društveno planiranje...) prema potrebama djece i mlađih

Ovaj izlet bio je jedan od rijetkih na kojem smo, takoreći, već prvog dana uspostavili čvrst i kvalitetan odnos. Nakon samog upoznavanja izbrisale su se sve predodžbe, predrasude i svi oni silni kilometri koji su nas razdvajali. Našli smo se tamo i svi smo imali jedan zajednički cilj – družiti se i kroz druženje nešto naučiti.

Pitanja su neposredno izvirala i na trenutak mi se učinilo da smo u kvizu: puno pitanja, a malo vremena. Sve nas je zanimalo i sve smo htjele doznati. Skakali smo s teme na temu, ali smo uspjeli slobodno i nesputano komunicirati. Najvažnije je to što smo uspjeli stvoriti sliku o nama i zajednici u kojoj živimo i o njima i njihovom načinu života.

Izvesne razlike postoje, ali sve je to vezano za političku scenu i razliku u standardu. Mladi su gotovo isti kao i kod nas. Imamo sličan pogled na svijet, slične interese i gotovo iste aktivnosti. Uspoređivali smo školovanje, izlaska, druženja, zaposlenja, slobodno vrijeme, ali i one mračnije strane puberteta i odrastanja: ovisnosti, nasilje i sl. Došli smo do brojnih zaključaka, ali jedan koji je prevladao je taj da smo jako slični. Što smo se bolje upoznavali, razlike su se gubile.

Uvjerenja sam da smo uspjeli sagraditi mostove preko kojih će još dugi niz godina protjecati iskustva, savjeti i doživljaji na obostrano zadovoljstvo.

Naučili smo kako mladi prakticiraju demokraciju i u kojoj mjeri uživaju slobodu govor, izražavanja želja i misli. Imaju pravo predlagati gdje će se uložiti novac namijenjen mlađima. To pravo nemaju samo zrelijе osobe već i djeca iz osnovnih škola što ih uči da od malih nogu imaju pravo glasa i izbora. Na taj ih se način priprema da u razdoblju odrastanja nauče preuzima-

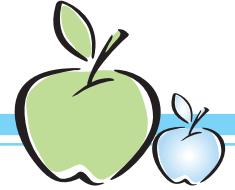
ti odgovornosti i da vrednuju odnos prava i obaveza.

O svojim dojmovima reći će nam voditeljica Debatnog kluba prof. Delfina Arapović: »Na temelju poziva i uz financiranje Ministarstva vanjskih poslova Kraljevine Norveške, osam predstavnika iz Labina organizirano je boravilo u Norveškoj od 7. do 12. studenoga. Uz labinske predstavnike (gradonačelnik Tullio Demetlika, profesori Anka Dundara, Delfina Arapović, Luciano Antonelli te učenice Izabela Barbić, Izabel Licul, Sandra Miletić i Sanja Kos) delegaci-

ju su sačinjavala još po tri predstavnika iz Slavonskog Broda i Metkovića. Navedene su sredine aktivno uključene u mrežu Zdravih gradova i programski sudjeluju u radu međunarodne Škole demokracije koja se odvija u sklopu Ljetne motovunske škole za promicanje zdravlja sa sjedištem u Srednjoj školi Mate Blažine. Norveška je uključena u europsku mrežu Zdravih gradova, a grad Sandnes održava i razvija posebne oblike suradnje s Hrvatskom na promicanju demokratskih projekata, sudjeluje u radu Škole demokracije, čiji je i međunarodni koordina-

Hrvatska delegacija s Gejom Hetlandom

tor gospodin Geir Hetland iz Strand Videregående skole.

Programski sadržaji s kojima labinski srednjoškolci i njihove kolege iz Slavonskog Broda i Metkovića godinama daju prilog sadržajima rada »Škole demokracije« su vjerojatno kod norveških kolega ostavili pozitivan i poticajan dojam, tj. da su naši mladi kroz niz programske oblike i sadržaja (debate, simulacije, radionice, projekti...) osposobljeni za javnu komunikaciju, političku kulturu, demokratski dijalog i aktivno sudjelovanje u društvenim procesima. Stoga je i povod i cilj boravka u Norveškoj bilo neposredno upoznavanje s tamošnjim oblicima i sadržajima većeg udjela djece i mladih u društvenom utjecaju i odlučivanju uz istovremenu veću društvenu orientaciju odraslih i društvenih mehanizama (organi vlasti, uprave, škole, policija, društveno planiranje...) prema potrebama djece i mladih.

Boravak u Norveškoj se odvijao uz izuzetnu organizaciju, srdačnost i gostoljubivost domaćina. U okviru toga ostvareni su neposredni kontakti i razmjena informacija s nizom predstavnika koji su angažirani na promicanju uloge mladih i stvaranju potrebnih uvjeta za to.

Neposredni uvid u tamošnje oblike rada, uz mnoštvo informacija i prezentacija ostvaren je posjetima Kulturnom domu za mlade Varatungård i Kulturmolla Gradskom vijeću te zasjedanju Vijeća mladih u Gradskom vijeću Sandnesa, Strand Videregående skole uz prezentaciju tamošnjih projekata i uključenosti u video konferenciju sa srednjom školom iz Latvije – Liepaja i Sandnesa.

U programskoj orientaciji projekta Labin – zdravi grad istaknuta je potreba i opredjeljenje da se ostvare određeni oblici participacije i suradnje mladih na našoj lokalnoj razini, stoga je i boravak u Norveškoj bio u funkciji neposrednog upoznavanja s organizacijom i načinom funkcioniranja njihovih rješenja. Ocenjujemo da su oni vrijedni za promišljanje i adekvatnu primjenu i u našoj društvenoj praksi, jer pridonose demokratizaciji i općem dobru».

Učenica IV. razreda opće gimnazije Sandra Miletić:

»Naš boravak u Norveškoj bio je u cilju upoznavanja sve većeg utjecaja mladih u raspravu i odlučivanje prvenstveno u onim pitanjima koja se njih tiču, kako bi im se na taj način osigurali kvalitetniji uvjeti u svim vidovima života: u školi, na ulici, te organiziranjem mnogih radionica i aktivnosti u slobodno vrijeme. Zapravo, temeljni cilj je stvaranje bolje budućnosti za mlade generacije, a ujedno i stjecanje kulture javnog komuniciranja. Te oblike participacije mladih ocjenjujem kao izuzetno kvalitetne i efikasne, te smatram da smo i mi na dobrom putu u realizaciji sličnih sadržaja.

Prisustvovali smo i zasjedanju Vijeća mladih u Gradskom vijeću što je izuzetno dobar na-

Trenuci odmora

Hrvatska delegacija s gradonačelnikom Sandnesa

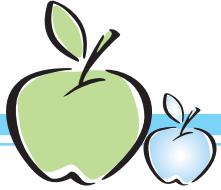
čin da se mladež izjasni, odnosno da izloži svoje interese i prijedloge koji bivaju uzeti u obzir od strane gradonačelnika, odnosno Gradske uprave.

Također me fascinirao kulturni dom mladih Norvežana u kojem se odvijaju mnoge aktivnosti; od likovnih, glazbenih, plesnih, informatičkih, a ujedno omogućuje kvalitetna zabava mladeži budući da im nije dozvoljen odlazak u kafiće. Naime, Norveška vodi rigoroznu politiku u tom pitanju, i to vrlo uspješno.

Smatram da nam Norveška može poslužiti kao dobar primjer u našoj ideji da motiviramo i uključimo što više učenika u cilju povećanja njihova utjecaja u društvu. Tako je naš primarni cilj osnovati školski omladinski klub u kojem bi se provodili interesni učenici.

Ovo edukacijsko putovanje omogućilo mi je i upoznavanje Norveške i ljudi koji su izražito plemeniti i gostoljubivi.«

Sanja Kos

Napisano iz zahvale svima

koji su Motovunsku školu doživjeli kroz ugodu opuštenog razgovora u hladu divljih kestena ili kroz otkriće smirujućeg pogleda na brežuljke središnje Istre ili kroz nove spoznaje važne za svoju praksu;
koji su Školu doživjeli kroz neugodu razgovora oko kotizacije ili smještaja;
koji su pomogli da se uspomene dogode,
te posebno radi tebe, Petra, koja si me svih ovih godina hrabrla svojom prisutnošću i »puštala da radim« ...

Što je Motovunska ljetna škola unapređenja zdravlja?

Tri temeljna postulata škole: intersektorska suradnja, komunikacija i spremnost djelovanja, tj. poduzimanja akcije unapređenja zdravlja, dio su svakog održanog tečaja bez obzira kojom se temom bavio

Na ovako postavljeno pitanje zaинтересirani bi slušatelj dobio nekoliko tisuća odgovora, različitih, ovisno o kutu gledanja i vremenjskoj perspektivi svakog pojedinog sudionika i direktora škole ili tečaja. I istina bi – u duhu našeg, danas trendovsko-naturalističkog pristupa – bila negdje u svima njima. Uzimajući si dvostruku slobodu: pisca ovog članka i voditeljice projekta Motovunske ljetne škole od njenog idejnog začetka u jesen 1993. godine, ispričat ću vam priču na način kako je ja vidim.

U ljeto 1993. godine zagrebačko je Sveučilište dobilo na korištenje najelitniju zgradu, najdražesnijeg grada-tvrđave u središnjoj Istri koju je trebalo »napuniti« sadržajem. Sveučilište je pozvalo sve svoje fakultete da predlože programe kojima bi ne samo »napunili« zgradu već oplemenili (i dobnom strukturom i razinom poleta) stari istarski gradić. S ratom (u tijeku) i spaljenom zgradom Interuniverzitetskog centra u Dubrovniku, hrvatska sveučilišta i nisu imala reprezentativan prostor za međunarodno sastajanje pa je tako Motovun dobio svoju priliku.

Premda je osnivanje dubrovačkog Interuniverzitetskog centra sedamdesetih godina bilo prekretnica u smislu otvaranja i uspostave suradnje između fakulteta zamaļja istočnog i zapadnog bloka, devedesete godine, u kojima više nije bilo blokovske podjele, tražile su drugu vrstu otvaranja. Najznačajnije otvaranje toga doba trebalo je biti otvaranje akademске zajednice prema praksi, prema ljudima koji u rutini svakodnevnicu obavljaju poslove značajne za promicanje zdravlja i unapređenje kvalitete života cijelih populacija i

kumuliraju pritom (iskustveno) zapanjujuće znanje kojeg mi (u svojim »kulama od slonovače« – kako nas optužuju) nismo ni svjesni.

Razmišljanja nas nekolicine pokretača inicijative Ljetne škole – sa Škole narodnog zdravlja »A.Štampar«, Odjela za javno zdravstvo Liverpulske medicinske fakulteta, te projekta Beč – zdravi grad i Horschens – zdravi grad – išla su u tom smjeru. Projekt Svjetske zdravstvene organizacije Zdravi grad, na kojem smo svi radili od

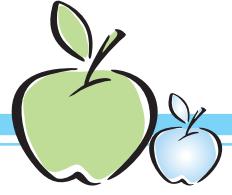
1988. godine, pokazao nam je koliko se međusobno obogaćujemo upravo razmjenom akademskog i praktičnog iskustva. Željeli smo zajedno – baš u ta turbulentna vremena političke nestabilnosti, radikalne individualizacije (po sistemu »svaki čovjek za sebe«) i početka (uočavanja) svih negativnih trendova globalizacije – pokazati da »ima nade« za današnju Europu, da postoje ljudi koji su spremni poduzeti akciju i raditi za dobrobit (ne samo) sebe (nego) i drugih u svom okruženju. Upravo smo njih, svojim tečajevima, željeli privući. Čuti iskustva iz prve ruke, naučiti što je, kako i zašto uspjelo ili propalo.

Svake su godine pozivani i vodeći eksperti iz javnog zdravstva (iz područja ovisnosti, održivog razvoja, medija, rukovođenja u zdravstvu, zdravstvene politike, da spomenem samo neke) kako bi nas informirali o trenutnim dometima teorije i prakse u svom pripadajućem području. Usportediti i uskladiti djelovanje (postojeću praksu) sa spoznajama (mogućnostima unapređenja) bio je cilj svakog od naših 80-ak održanih tečajeva. Tri temeljna postulata škole: intersektorska suradnja, komunikacija i spremnost djelovanja tj. poduzimanja akcije unapređenja zdravlja, dio su svakog održanog tečaja bez obzira kojom se temom bavio.

Način provođenja Škole isti je od samih početaka. Paralelno ili jedan iza drugoga, u samom Motovunu ili susjednim istarskim gradovima (Labin, Poreč, Rovinj, Pula) održavaju se produktivni (stvaranje novih vrijednosti) ili reproduktivni (prenošenje znanja) tečajevi i radionice. Dio reproduktivnih tečajeva kotizacijama sudionika donosi

Motovunske vizure

Uvodno izlaganje nacionalne koordinatorice HMZG

Školi prihod koji se preraspoređuje kako bi se pomoglo održavanje tečajeva (mahom okrenutih kvaliteti života djece i mladih, starih, obitelji, nezaposlenima, održivom razvoju i sl.) koji se bez »financijske injekcije« ne bi mogli održati. Na taj smo element »socijalnosti« posebno osjetljivi (oni koji plaćaju kotizaciju moraju znati zašto to rade) i ponosni (zato što smo odoljeli izazovima tržišne ekonomije i očuvali socijalnost kroz sve godine rada).

Svake se godine kroz Motovunsku školu »otvara« po jedna »nova« tema, adresirajući posebno značajan javnozdravstveni izazov (mi se ne služimo riječju problem – obeshrabruje akciju, opaska autora). Tako se kroz Motovunske tečajeve u Hrvatskoj progovorilo o održivom razvoju i socijalnoj odgovornosti poduzetništva, o mobingu i

cijeni stresa na radnom mjestu, o uključivanju zajednice u oblikovanje zdravstvene politike, o odgovornom informiranju javnosti, o zdravlju žena i mnogim drugim temama koje su zahtijevale pažnju kako struke tako i politike.

Uza svu odgovornost koju smo kao direktori, u smislu provođenja kvalitetne edukacije, imali prema sudionicima tečajeva, još smo veću i značajniju odgovornost osjećali prema zajednici koja nas je sve te godine srdaćno primala i ispraćala. Manji dio naših napora za »ulaganja u zajednicu« bila je organizacija interaktivnih događanja – likovnih radionica za djecu na glavnem gradskom trgu, Sajma radova starih, sportskih susreta starih, koncerata Tamarre, Dunje, Ivice, priredbi i nastupa djece iz Pule, Labina, Pazina, organizacija izložbi likovnih umjetnika, promocija knjiga... Puno je zahtjevno bilo vlastitim primjerom pokazati kako to zajednica može imati ko-

Plodovi likovne radionice

Radionica mladih na središnjem trgu u Motovunu

risti od razvoja akademskog i kulturnog turizma. No, dogodio se pomak, osim nas, u Motovun su došle i druge značajne grupe (posebno Motovunski filmski festival). Mladi Motovunjani više ne odlaze u potrazi za poslom, dapače, ljudi (čak Holandezi) dolaze i otvaraju svoje restorane, konobe, dućane i obnavljaju kuće za odmor. Više se ne treba boriti za određivanje pravca razvoja grada, sada mu samo treba pomoći da što više »produži sezonusu«.

Budućnost? Pa sasvim je izvjesna – radi mješavine mladosti i iskustva među direktorima i voditeljima škole, i radi onih koji se svake godine opet vraćaju po još, i onih »novih« koji žele doći u Motovun otkriti zašto to ovi prvi rade.

Dr. sc. Selma Šogorić,
izvršna direktorica Motovunske
ljetne škole unapređenja zdravlja

1. - 3. srpnja 2005.

Izazovi 4. faze europskog projekta zdravi gradovi

Radionica: Zdravo urbano planiranje

Radionica: Procjena ucinka na zdravljie

3. - 7. srpnja 2005.

Zdravje i zdravstvena politika

Radionica: Zdravo starenje - kvaliteta života starijih osoba

6. - 8. srpnja 2005.

6. - 7. srpnja 2005.

7. - 8. srpnja 2005.

Procjena i upravljanje rizicima (sekcija A i B)

Radionica i okrugli stol:Izazovi i iskustva javnozdravstvene prakse (Sekcija A)

Radionica: Procjena i upravljanje rizicima (Sekcija B)

7. - 8. srpnja 2005.

Radionica: Škole demokracije -vijeća mladih

7. - 10. srpnja 2005.

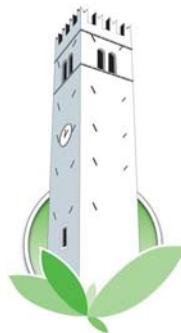
Mediji i zdravje: Pogreške u medijima i zdravstvu

11. - 12.srpnja 2005.

Liječnici i kvaliteta zdravstvene zaštite

13. - 14. srpnja 2005.

Upravljanje kvalitetom u zdravstvenoj zaštiti

Idući broj *Epohe zdravlja* u cijelosti je posvećen temama kvalitete života starijih osoba u Hrvatskoj i Ljetnoj školi unapređenja zdravlja u Motovunu.

Zahvaljujemo svim autorima koji su nam tekstove o ovim temama već dostavili. Pozivamo njih i sve druge zainteresirane na nastavak suradnje.